

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

DANISMANI
Prof. Dr. Aliye ERGÖZELER

KRİMİNAL POLİS
(Sosyal Bilimler Fakültesi İktisadi İstatistik Bölümü)

BİTİRİLMİŞ
Mikrolu AN KASAPCI

İSTANBUL 1991

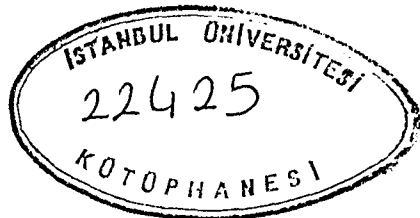
T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENİSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

Danışman :
Prof. Dr. Belgin ERDOĞMUŞ

K R İ M İ N A L P O L İ S
(SOSYAL BİLİMLER YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hazırlayan :
Mithat Ali KABAALİ

İstanbul - 1991

Ö N S Ö Z

Elinizdeki bu çalışma Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Yüksek Lisans eğitiminin son aşamasıdır. 1987 yılında girdiğim bu programın bana düşünce yaşamıyla yargıçlık görevinde kazandırdıklarını yadsıyamam.

Bu nedenle ; bizlere bu olanağı sağlayan Adli Tıp Kurum Başkanı Değerli hocamız Sayın Prof. Dr. Şemsi GÖK' e ,

Elindeki tüm olanakları , hiç bir şey esingemeksizin bize sunan Enstitü Müdürümüz Sayın Prof. Dr. Sevil ATASOY' a ,

Henüz Hukuk Fakültesinde öğrenci iken Adli Tıp konusuna ilgimi çekerek bu programa girmeme neden olan Sevgili hocam Prof. Dr. Özdemir KOLUSAYIN' a ,

Bu çalışma sırasında değerli görüş ve yardımlarını sıkça gördüğüm tez danışmanım Değerli hocam Prof. Dr. Belgin ERDOĞMUŞ'a,

Enstitüdeki derslerinde bizleri aydınlatan Saygıdeğer hocalarımız ; Prof. Dr. Nevzat GÜRELLİ , Prof. Dr. Niyazi ÖKTEM , Prof. Dr. Küksal BAYRAKTAR ile Prof. Dr. Feridun YENİSEY' e ,

Bölüm Başkanımız Saygıdeğer hoca Prof. Dr. Kayıhan İÇEL'e ,

Bu çalışma sırasında Ankara Merkez Kriminal Polis Laboratuvarında yaptığım incelemelere olanak sağlayan Emniyet Müdürü Sevgili dostum Muhittin KAYA ile Grafoloji Bölümü Başkanlarından Arif ÖKSÜZ ile İsmail ÖZTAŞ'a ,

İstanbul Emniyet Müdürlüğü Evrak - Arşiv Bölümü Başkanı Emniyet Müdiresi Sayın Gülen DENİZLİ' ye ,

İstanbul Atatürk Havalimanı Merkez Karakol Amiri Başkanımız Ahmet KILIÇ' a ,

Her sorunumuza içten koşan , değerini asla inkar edemeyeceğim Enstitü Sekreterimiz Sevgili dost Şaban AYKUT' a ,

Bu notları daktilo eden Hani Adliyesi Seçim Bürosu Şefi Sevgili Mehmet Sıddık ÇAÇAN' a ,

Düzeltilmelerde yardımcı olan kızkardeşim Saliha KABAALİ ile arkadaşım Suat ŞAT'a ,

TEŞEKKÜRÜ ,

Yerine getirilmesi gereken zevkli bir borç olarak kabul etmekteyim.

III
İ Ç İ N D E K İ L E R

Kısaltmalar	2
Giriş	3

BÖLÜM I

KOLLUK KUVVETİ VE GÖREV ALANI

A. KOLLUK KAVRAMI	5
B. KOLLUK ÇEŞİTLERİ	6
1. Genel Kolluk	6
2. Özel Kolluk	9
3. Yardımcı Kolluk	13
4. Özel Güvenlik Kuruluşları	15

BÖLÜM II

POLİS KAVRAMI VE POLİSİN GÖREVLERİ

A. POLİS KAVRAMI	16
1. Kökeni	16
2. Anlamı	17
3. Tanımı	17
4. Türk Polisinin Tarihçesi	20
B. POLİSİN GÖREVLERİ	27
1. Polisin İdari Görevleri	27
2. Polisin Siyasi Görevleri	30
3. Polisin Adli Görevleri	30

BÖLÜM III

KRİMİNAL POLİS

A. KRİMİNAL POLİS	35
1. Kavram	35
2. Tanım	36
B. KRİMİNAL POLİSTE BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER	38
1. Hukuk Bilgisi	39
2. Polis Teknikleri	40
C. KRİMİNAL POLİSİN AMAÇLARI	48
1. Bilimsel Delil Elde Etmek	48
2. İşkence ve Kötü Muamelede Bulunmamak	51

D. KRİMİNAL POLİSİN HİZMET BİRİMLERİ	56
1. Palistik Bölümü	56
2. Grafoloji ve Sahtecilik Bölümü	58
3. Patlayıcı Maddeler Bölümü	61
4. Kimya Bölümü	62
5. Teknik Fotoğraf Bölümü	63
6. Parmak İzi Bölümü	64
7. Kriminal Poliste Kullanılan Diğer Aletler	67
E. ADLİ TIP KURUMU İLE KRİMİNAL POLİS HİZMET BİRİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	68
1. Adli Tıbbın Tanımı	68
2. Adli Tıp Kurumunun Görevleri	69
3. Adli Tıp Kurumunun Bölümleri	69
4. Karşılaştırma	71
SONUÇ VE ÖNERİLER	73
BİBLİYOGRAFYA	81

BABAM

Mithat KABAALI'nin
seçkin anısına

K I S A L T M A L A R

a.g.e.	: Adı geçen eser
AÜHFĐ.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ATKY.	: Adli Tıp Kurumu Yasası
C.	: Cilt
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
KHK..	: Kanun Hükmünde Kararname
KPLTHY.	: Kriminal Polis Laboratuvarları Teknik Hizmet Yönetmeliği
İHFĐ.	: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
md.	: Madde
MHAD.	: Milletlerarası Hukuk Araştırmaları Dergisi
PÇKB.	: Polis Çevik Kuvvet Birimi
PVSK.	: Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu
s.	: Sahife
TDK.	: Türk Dil Kurumu
v.b.	: Ve benzer

G İ R İ Ő

Hızlı bir gelişim ve değişim sürecine girmiş olan dünya ve ülkemizde suç ve olayların gittikçe arttığı , bir hayli aşamalar kaydeden ilim ve tekniğin suç işlemede kullanıldığı hepimizce bilinmektedir. Bu teknik gelişmeler karşısında atadan , dededen kalma yöntem ve taktikler ile yapılacak savaşta , her zaman daha az başarılı olunacağı açıktır.

İçerisinde bulunduğumuz çağın gereği olarak , suçların daha çok teknik usullerle işlendiği dikkate alınırca , polis eğitimi ve malzemesinin de o doğrultuda olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Gelişen teknikleri polisiye olayların çözülmesinde kullandığımız oranda , ülkede güvenlik güçlerinin daha başarılı , vatandaş güvenliğinden daha emin , adli hataların da daha az olacağı açık bir şekilde görülebilir.

Teknik gelişmelerin polisiye olaylarda kullanılmasını bir zorunluluk olarak gördüğümünden , bu araştırmada polisin teknik görevlerini (yani kriminal polis hizmetlerini) ele aldım.

Bu çalışma , üç bölüm ile bir sonuç ve öneriler bölümünden meydana gelmiştir.

Birinci bölümde , ilk olarak kolluk kavramına değinilmiş ve ne olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra kolluk çeşitleri belirtilerek , ülkenin emniyet ve asayişinden sorumlu polis ve jandarma anlatılmış , bu genel kolluk dışında kalan diğerleri yani özel kolluk , yardımcı kolluk ve özel güvenlik kuruluşları üçlü bir ayırımı tutulmuş ve genişçe incelenmiştir.

İkinci bölümde ise , ilk bölümde kısaca anlatılan polis kavramına geniş yer verilmiş , bu bölümde polisin ; kökeni , anlamı , tanımı ve tarihçesine yer verilmiş , Türk Polis Tarihi

değerlendirilerek , polisin görevleri açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde ise ; ilk olarak kriminal polis ele alınmış , kriminal polis kavramı ile tanımına yer verilmiştir. Daha sonra bir kriminal poliste bulunması gereken özellikler ele alınmıştır. Ardından kriminal polisin amaçları başlığı altında ; Delil , Bilimsel delil , delilin özellikleri ve yasaklanmış delilleri içeren ve ilk amaç olan Bilimsel Delil elde etme konusuna bir göz atılmış ardından ikinci amaç olan " insana insanca davranma " ele alınmış burada " işkence " kavramı ile işkenceyle alınan ibiddi - rimlerin hukuki geçerliliği gözden geçirilmiştir.

Daha sonra kriminal polisin hizmet birimleri ele alınarak Balistik , Grafoloji - Sahtecilik , Patlayıcı maddeler , Kimya , Teknik fotoğraf ve Parmak izi bölümleri incelenmiş ardından da bu bölümler ile Adli Tıp Kurumunda yer alan benzerleri arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Sonuç ve Öneriler bölümünde ise ; Adli polisin kurulması ve genel olarak polisin denetlenmesi üzerinde durulmuş ve yararlı olabilmek için yapılması gerekenler bir başlık altında , öneriler şeklinde sıralanmıştır.

BÖLÜM I

KOLLUK KUVVETİ VE GÖREV ALANI

A.KOLLUK KAVRAMI :

Genel olarak kamu düzenini koruma , kollama , suç ve suçluları bulma , yakalama ve bu amaçla ilgili kurum ve kuruluşlara yardımcı olma görevlerine , kolluk görevleri denilmektedir. Bu genel tanım göz önüne alındığında , kolluk kavramı yukarıda sayılan görevleri yapan örgüt veya bu örgütte çalışan görevliler anlamında kullanılmaktadır.

Kolluk , zorla yaptırma yetkisi olan , gereğinde zor kullanma suretiyle kamu düzen , güven ve sağlığını korumakla görevli silahlı veya silahsız devlet kuruluşu , kuvvetidir (1).

Kamu düzenini koruma , kollama , suç ve suçluları bulma görevleri ile bu amaçla devlet organlarına yardım etme görevlerine kolluk görevleri , bu görevi yapan örgüte de kolluk denir (2).

Bilindiği gibi her insan topluluğu gibi devlet de canlı bir varlıktır. Devletin de insan bünyesi gibi bir yapısı ve bu yapının içerisinde çeşitli organları vardır. Bu organlardan önem bakımından ilkinin görevi ;yapı için zararlı olan maddeleri dışarı atmak ve bunların yaratabileceği bozulmalara yer vermemektir. İnsan topluluğu , dolayısıyla devlet içerisindeki zararlıları dışarı atmak ve onlarla mücadele etme görevi kolluğa verilmiştir. İnsan bünye-

---

(1) AKSU , Osman Sulhi : Ansiklopedik Polis Sözlüğü , Ankara , 1978 , s.966.

(2) ŞENERCİOĞLU , Metin : Polisliğin Yargısal Görevleri Hakkında Kılavuz , Ankara , 1980 , s.19.

siindeki akyuvarların görevini , devlet yapısı içerisinde bir anlamda kolluk üstlenmektedir. Aynı akyuvarlarda olduğu gibi , toplumun ve dolayısıyla devletin varlığını tehlikeye düşüren zararlı kişilerle mücadele etmek kolluğun asli görevidir. Bir bakıma suç ve suçlularla savaş (3) demek olan kolluk , toplumda düzeni sağlamak , suç işlenmesini önlemek ve suç işlendikten sonra failleri ele geçirmek görev ve yetkilerine sahiptir (4).

E. KOLLUK ÇEŞİTLERİ :

Ülkemizdeki kanun düzenini koruma ve kollama görevi her ne kadar genel kolluğa (Polis - Jandarma) verilmiş ise de , kendi görevlerine ek olarak kolluk görevleri verilmiş örgütler de vardır. Bu nedenlerle ülkemizdeki kolluk örgütünü ; Genel Kolluk , Özel Kolluk , Yardımcı Kolluk ve Özel Güvenlik Kuruluşları başlıkları altında kısaca inceleyeceğiz.

1. Genel Kolluk :

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Yasasının 3. maddesinde , " Umumi zabıta ; silahlı bir kuvvet olan Polis ve Jandarmadır " demek suretiyle , genel kolluk örgütünün polis ve jandarmadan meydana geldiğini belirtmektedir.

a. Polis :

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Yasasının 4. maddesinde "Polis , silahlı icra inzibat kuvveti olup , üniformalı ve sivil olmak üzere iki kısımdır " denilerek , polis tanımlanmaktadır.

---

(3) FORTER , Nurullah : Ceza Muhakemesi Hukuku , İstanbul , 1986 , s. 716.

(4) YEMİŞEY , Feridun : Hazırlık Soruşturması ve Polis , İstanbul , 1987 , s. 167.

Polis dirlik düzeni , kamu ve kişilerin haklarını kullanma güvencesini , konut dokunulmazlığını , halkın ırz , can ve malını korur , toplumun rahat etmesini sağlar.

Yardım isteyenlere , yardıma gereksinimi olan düşkün , sakat ve çocuklara yardım eder , yasa ve tüzüklerin kendisine verdiği görevleri yapar. Bu görevler 2259 sayılı Polis Vazife ve Selahiyat Yasasının 1. maddesinde sayılmıştır.

Dirlik ve düzenin korunmasında polis örgütü asıldır.

Genel bir kolluk kuvveti olan polis belediye sınırları içindeki yerlerde görev yapar. Bunların dışında kalan bölgelerde ise jandarma yetkilidir. Ancak kırsal alanda polisin bir suça el koyması veya belediye sınırları içinde jandarmanın bir suça el koyması halinde ilişkiler gerek Jandarma Teşkilat ve Vazife Tüzüğü gerekse Bakanlar Kurulunun 5/1409 sayılı ve 28. Haziran 1961 günlü Kararnamesi ile yürürlüğe giren Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl , İlçe ve Bucaklardaki Jandarma ve Emniyet Ödevlerinin Yapılması ve Yetkilerinin Kullanılması Suretini ve Aralarındaki Münasebeti Gösterir Yönetmelikte düzenlenmiştir.

Polisin en yüksek sorumlusu İçişleri Bakanıdır. İçişleri Bakanı Emniyet Genel Müdürü aracılığı ile polis örgütünü yönetir.

Kısaca , yasaların uygulanmasını ve toplumun düzenini sağlayan , çalıştığı görevin gereği olarak sivil veya üniformalı olarak görev yapan kamu görevlilerine polis ve bu görev için kurulu örgüte , polis örgütü denir. Polis örgütüne daha ilerdeki bölümlerde ayrıntılı olarak değineceğimize bu kısa açıklama ile yetineceğiz.

b. Jandarma :

1706 sayılı Jandarma Yasasının 1. maddesi jandarmayı :

" Türkiye Cumhuriyeti jandarması umumi emniyet ve asayişî korumaya , kanun ve nizamlar hükümlerinin icrasını temine ve bunlara müstenit Hükümet emirlerini ifaya memur , müsellaah bir inzibat kuvveti " diye tanımlamaktadır.

Bu tanımı şöyle açıklayabiliriz. Türkiye Cumhuriyeti jandarması genel emniyet ve dirlik düzeni korumaya , yasa , tüzük ve diğer yazılı düzenleme hükümlerinin yürütülmesini sağlamaya ve bu düzenlemelere dayalı hükümet emirlerini yapmaya memur bir silahlı kuvvettir.

Jandarma ile polisin görev niteliklerinin birbirine benzedikleri yasalarda yapılan tanımlardan anlaşılmaktadır.

Jandarma da genel bir kolluk kuvveti olup doğrudan idare içinde yer alır. Askeri bir yönü de olan jandarma sivil idarenin emrine bağlıdır (5). Ancak özlük işleri , disiplin ve eğitimi bakımından askeri statüde olup bu görevler bakımından Genel Kurmay Başkanlığına bağlıdır.

Jandarma emniyet hizmetleri sözkonusu olduğunda İçişleri Bakanlığına , adli görevler yönünden ise savcı ve sulh yargıcına bağlıdır. Bu bağlılık ancak adli görev sürdükçe mevcut olan bir geçici bağlılıktır (6).

Yukarıda da belirtildiği gibi Jandarma - Polis ilişkisi gereğince jandarma kırsal alanlarda , belediye sınırları dışında görev yapar.

---

(5) EĞDEMİR , Ayban : Açıklamalı Jandarma Mevzuatı , Jandarma Dergisi Eki , 1972 , Sayı: 52 , s.12.

(6) YERİSEY , Feridun : a.g.e. , s. 167.

2. Özel Kolluk :

Genel kolluğun dışında , bazı özel kolluk görevlerini yerine getirmek için , kendi özel yasalarınca kurulmuş ve görev alanları belirtilmiş olan kolluk kuvvetlerine özel kolluk adı verilmektedir.

Özel kolluk ; Devlet ve yetkili diğer kamu tüzel kişilerce özel kanunlar çerçevesinde kurulup örgütlendirilen , kendi hizmet alanında güvenliğini sağlamak amacı taşıyan ve kendi kanunlarına göre silah taşıma ve kullanma yetkisine sahip polis ve jandarma dışındaki kolluk kuvvetleridir (7).

Özel kolluk kuvvetlerini sıralayalım.

a. Trafik Polisi :

1983 tarihli 2918 sayılı Karayolları Trafik Yasasının 6. maddesi , bu yasa ile gösterilen trafik işlerini yapmak üzere özel bir kolluk olan Trafik polisinin kurulmasını öngörmüştür. Bu yasa trafik polisinin görevini yerine getirdiği sırada karşılaştığı acil ve zorunlu durumlarda genel kolluk görevini yapabilmesini kabul etmiştir.

b. Polis Çevik Kuvvet Birimi :

Bu özel kolluk , Toplum Zabıtasının kaldırılmasından sonra ; 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Yasasında yapılan bir ek değişiklikle kurulmuştur. İçişleri Bakanlığınca gerekli görülen il merkezlerinde emniyet müdürlükleri , ilçelerde emniyet amirliklerine bağlı olarak , emniyet örgütü yapısında yer almaktadır.

PÇKB'nin başlıca görevleri ; Kamu düzenini bozabilecek hareketleri , yasadışı grev ve lokavtları kontrol , gösteri ve törenlerde düzeni sağlamaktır.

---

(7) DİNDAR , A. Nihat ; Emniyet Teşkilatı Hizmetleri ve Disiplin Mukulu , Ankara , 1986 , s. 3.

c. Belediye Zabıtası :

1580 sayılı Belediye Yasasında öngörülen bu özel kolluk belediye sınırları içerisinde beldenin düzen ve sıhhatinin düzenli bir şekilde korunması ile yükümlüdür. Bu işlevini yerine getirirken , belediye düzeni açısından kişilerin kimliklerini saptama , malların menşelerini sorma , genel yerlerin işgaline engel olma, bu konulardaki direnişi önleme v.b. işlemleri yapmaya yetkilidir.

d. Köy Korucuları ve Köy Bekçileri :

442 sayılı Köy Yasası , Köy sınırları içinde mal , can ve arzun korunması için , köy korucuları bulundurulacağına işaret etmektedir. Her köyde en az bir korucu bulunur. Nüfusa göre sayı çoğalabilir. Köy korucuları köy muhtarının emrindedir. Bu köy korucuları silahlıdır. Hangi hallerde silah kullanabilecekleri Köy Yasasınının 77. maddesinde düzenlenmiştir. Köy korucularına karşı gelenler , jandarmaya karşı gelmiş gibi cezalandırılır.

26.3.1985 gün ve 3173 sayılı yasayla , 442 sayılı Köy Yasasınının 74. maddesi değiştirilmiş " Geçici Köy Koruculuğu " adı altında yeni bir müessese getirilmiştir. Bunlar olağanüstü halin ilanını gerektiren sebeplerle , şiddet hareketlerine ilişkin ciddi belirtilerin ortaya çıkması hallerinde , Valinin teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile görevlendirilebilirler. Görevde oldukları sürece bunlara ücret , tazminat ve giyim bedeli verilir. Bu süre içinde sakatlanır ya da ölürlerse , 2330 sayılı yasa uygulanır.

e. Kır Bekçileri ve Çiftçi Mallarını Koruma Kolluğu :

Bu kolluk , 20.7.1330 tarihli Kır Bekçileri Hakkındaki Yasa ile kurulmuştur. Jandarma gözetiminde çalışması benimsenmiş ve bunların köy ve kasaba dışında güvenlik ve asayiş sağlama , binaları ve ekili ürünleri koruma gibi görevleri vardır.

4081 sayılı yasa 1. maddesinde çiftçi mallarına değinmiş daha sonra köy veya belediye sınırları içinde olsun , olmasın bu malları koruma altına almıştır. Bu yasa bekçilerin görevlerini ; Çiftçi mallarını korumak , zarar verenleri durdurmak ve zarar verenler hakkında yasal işlem yapmak şeklinde belirlemiştir. Kır ve koruma bekçileri görev başında silahlıdır. Köy yasasınının 77. maddesinde gösterilen durumlarda silah kullanabilirler.

f. Orman Kolluğu :

6831 sayılı Orman Yasası ile 1985 gün ve 3234 sıra sayılı Orman Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Kuvvetindeki Kararname hükümleri uyarınca , ormanları özel bir kolluk olan Orman Kolluğu korur. Bu kolluk ; Orman suçlarına ait kanıtları ele geçirmek , taşıma araçları , suç araçları ve suçtan elde edilen ürünlere el koymak , gerektiğinde suç işleyenleri yakalamak , bunların kimliklerini saptamak , ormanda izin almadan avlananları engellemek , avlanma araçlarına el koymak ve bunları yetkili makamlara vermekle yükümlüdürler.

g. Gümrük ve Tekel Kolluğu :

13.12.1983 gün ve 178 sayılı Maliye ve Gümrük - Tekel Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnamenin , görevlerle ilgili 2. maddesinin k bendinde ; Kara hudutlarındaki gümrük kapılarında , gümrük örgütü bulunan hava ve deniz limanlarında , serbest bölgelerde gümrük görevleriyle kaçakçılığın önlenmesi , takip ve soruşturulması görevlerini yerine getirmek üzere özel bir kolluk örgütünün kurulması öngörülmüştür. Özel bir kolluk olan Gümrük ve Tekel kolluğunun arama , elkoyma , ve yakalama yetkileri vardır.

h. Sahil Güvenlik Kolluğu :

2692 sayılı Yasayla 9.7.1982 tarihinde kurulmuş bulunan Sahil Güvenlik Komutanlığı , barışta görev ve hizmet yönünden İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Komutanlığın görevleri yasanın 4. maddesinde sayılmıştır. Buna göre , kanuna aykırı eylemleri önlemek , sanıkları yakalamak , yakalananları suç araç ve kanıtları ile birlikte yetkili makama teslim etmek , deniz yolu ile yapılan kaçakçılık eylemlerini ve eski eser kaçakçılığını takip ederek yakalamak , denizde işlenen suç karada devam ediyorsa bunu diğer kolluk elemanlarıyla ortaklaşa takip etmek ve yakalanmasını sağlama ile görevlidir. Sahil Güvenlik Komutanlığı , silah kullanması dahil kolluğa tanınmış bulunan tüm yetkilere sahiptir.

1. Liman Kolluğu :

618 sayılı Yasa ile 1341 yılında çıkartılan Limanlar Yasası ve ona dayalı olarak çıkartılan Limanlar Tüzüğüne kurulan bu özel kolluk , Liman Başkanlığına bağlıdır. Görevleri arasında limanlarda genel güvenlik ve düzeni sağlama , deniz kıyısındaki bir kısım tesislerin açılışına izin verme , limanların genişliğini daraltıcı girişimleri engelleme , batan gemilerin çıkarılmasını sağlama ve gelişigüzel yapılan dalgıçlığı durdurma gibi işlerle , denizlere tecavüzü önlemek vardır. Bu özel kolluğun ceza kesme ve suçluları ilgili makama teslim etme yetkisi vardır.

i. Hudud ve Sahiller , Sağlık Kolluğu :

1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu hükümlerine uygun olarak kurulan bir özel kolluktur. Görevleri ; Hastalıklara karşı ulusal sınırlarımızı ve sahillerimizi korumak , gemilerin gerekli sağlık şartlarını taşıyıp taşımadığını incelemek , sağlığı tehdit edici maddeler taşıyan gemilerin girişini engellemektir.

Muhtarıda sıralanan özel kolluk güçleri kendilik kuruluş ve görevlerine ilişkin yasaların belirlediği görevleri yapar , genel kolluğun görev alanına giren bir olayla karşılaştıklarında sessiz kalamazlar , genel kolluk gelinceye kadar olaya el koyar , olayın kanıtlarını koruma altına alıp , en kısa yoldan ilgili olan genel kolluğa haber verirler(8).

PVSK'nun 24. maddesi polis ile özel güvenlik kuruluşları arasındaki ilişkiyi düzenlemektedir. Buna göre " Mahsus zabıta teşkilatı olan işlerde bu teşkilata mensup memur bulunmadığı yerlerde polis bunlara ait inzibati muameleleri yapmaya yetkilidir." demek suretiyle polis ile özel güçlerin biribirine yardımcı olması hususuna değinmektedir.

3. Yardımcı Kolluk :

Asıl yetkili kolluğun bulunmadığı zaman yetkili olan ve asıl kolluk görevlilerinin yetkilerini kullanan kişilere yardımcı kolluk , bu amaçla kurulu örgütlere de yardımcı kolluk örgütleri denilmektedir.

Yardımcı kolluk kuvvetlerini sıralayacak olursak ,

a. Köy Muhtarı :

442 sayılı Köy Yasasının Köy Muhtarının göreceği işlerle ilgili 34 - 41 maddeler arasında yer alan hükümlere bakıldığında muhtarın da bir kısım kolluk önlemlerine başvurma yetkisi ve görevinin olduğu görülür. Bunlar 36. maddede , köyün sınırları içinde dirlik ve düzenliği korumak , suç işleyenleri yakalatma ve benzer şekilde sıralanmaktadır. Mine 1918 sayılı Kaçakçılığın Önlenmesi ve İzlenmesine İlişkin Yasanın 3. maddesi , kaçakçılığın önlenmesi

ve izleme görevini köy muhtarlarına vermiş ve asıl görevliler bulunmadığı zamanlarda bizzat önleme ve izlemekle görevli olduklarını belirtmiştir.

b. Gemi Kaptanları :

6762 sayılı Türk Ticaret Yasasının Gemi Kaptanı ile ilgili 1467. madde ve devamında kaptanın görevleri ve yetkileri belirtilmiştir. Yasanın 1472. maddesine göre , gemi yabancı bir memlekette veya denizde bulunduğu sırada gemide suç işlenecek olursa , kaptan kendi veya seçeceği birisine , suçun ispatlanmasına yarayacak tüm kanıtları doğru ve tam olarak saptaması , arama yapması ve ifade alması için yetki verebilir. Kaçma ya da kanıtların karartılması olasılığı varsa sanık kaptan tarafından gözaltına alınabilir.

c. Çarşı ve Mahalle Bekçileri :

Yardımcı kolluk içerisinde saydığımız çarşı ve mahalle bekçileri yapmakta oldukları görevleri itibarı ile polis örgütü ile yakından ilişkilidirler. Çarşı ve mahalle bekçileri oldukları yerin en büyük mülki amirin emrinde , genel kolluğa yardımcı , bir silahlı kuruluştur. Polis örgütünün kurulduğu yerlerde mesleki amirleri polisin en büyük amiridir , jandarma bölgesinde amirleri ise birliğin amiridir. Bunlar mülki amirin izni olmadan gündüz çalıştırılmazlar. Çarşı ve mahalle bekçileri , genel kolluğun derhal el koymasına olanak bulunmayan acele ve zorunlu hallerde suç işleyenleri yakalamak , toplumsal olaylarda önlem alma , suç kanıtlarının yok olmasını önleyen önlemleri almaya yetkilidirler.

d. Türkiye Elektrik Kurumu Koruma Görevlileri :

110 sayılı ve 10.10.1983 tarihli Kanun I uvetindeki Kanunname ile TEK görevlilerine , kuruman tesislerini koruma görevi verilmiştir. Koruma görevlileri genel kolluk yetkisi kullanırdı.

Bu yetki 233 sayılı KHK ile kaldırılmıştır.

e. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Görevlileri :

10.10.1983 gün ve 119 sayılı Devlet Demiryolları ile ilgili KHK'nin 22. maddesine göre , Devlet Demiryolları görevlileri buldukları yerde bir suç işlenmesi halinde , kolluk güçleri işe el koyuncaya kadar , kolluk görevi yapabilirlerdi. Ancak bu yetki yine 233 sayılı KHK ile kaldırılmıştır.

f. Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Yetkilileri :

Bu tür yönetimin uygulandığı zamanlarda devletin bazı sùjelere kolluk yetkisi verdiği görülür. Bunların kim olduğu , görev ve yetkilerinin kapsamı 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası ile 2935 sayılı Olağanüstü Hâl Yasasında düzenlenmiştir.

4. Özel Güvenlik Kuruluşları :

Ulusal ekonomiye önemli ölçüde katkısı bulunan kamu veya özel kişilere ait işletme , kurum , kuruluş ve ticari yerlerin kısmen veya tamamen yıkılmaları , hasara uğratılmaları , geçici bir zaman için bile olsa faaliyetlerinden alıkonmaları halinde ülke güvenliği ile ekonomisinin bundan olumsuz şekilde etkileneceği bir gerçektir. İşte bu tür kurumların korunması için 1981 gün ve 2495 sayılı yasa ile özel güvenlik örgütlerinin kurulması ön-gör÷lmüştür. Bu yasa ile banka ve benzeri iktisadi faaliyetlerde bulunan kurumların korunması için özel güvenlik örgütleri kurmak amaçlanmıştır.

Bu örgüt görev alanı içinde olan ve işlenmiş veya henüz işlenmekte bulunan suçların sanıklarını yakalamak , gözaltına almak ve durumdan genel kolluğu bilgilendirmek görev ve yetkisi ile donatılmıştır.

BÖLÜM II

POLİS KAVRAMI VE POLİSİN GÖREVLERİ

A. POLİS KAVRAMI :

1. Kökeni :

Polis , kökeni Yunanca ve Latince olan bir sözcüktür. Yunanca " Politeia " (= şehir , devlet , site) Latince ise " Politia " (= devlet) sözlerinden türetilmiştir (9). Sözcük Fransızca ve İngilizce " police " , Almanca " polizei " ve İtalyanca " polizia " olarak ifade edilmektedir.

" BOISACO ve JACOBSON' a göre polis kelimesinin en eski kullanılış şekli " pool-s " dir ve İndo-German dillerine aittir. Sanskritçede " pur " ve " purih " kökenlerinden çıkmaktadır. Bu kökler İndo-German diline çevrildiğinde " r " harfi " l " harfine dönüşmekte " poli " biçimini alarak , kale ve istikham anlamında kullanılmaktadır. Bu dilin en eski şekli olan Litvancada " pilis " olarak ifade edilmektedir " (10).

Eski Türkler polis sözcüğünün karşılığı olarak " yargan " terimini kullanmıştır. Uygur metinlerinde rastlanılan bu terim polis , dedektif , cellat olarak çevrilmektedir (11).

-
- (9) ERASLAN , Fethullah - METİN , İsmail : Türk Polis Tarihi , Kurtuluş Savaşında İç Güvenlik ve Polis , Ankara , 1984 , s. 126
- (10) OKÇARAL , Derviş : Meslek Tarihi III , Ankara , 1939 , s. 9
- (11) ORKUN , Hüseyin Namık : Eski Türklerde Zabıta ve Karakol Sözcüklerine Dair Bir Araştırma , Polis Dergisi , Ankara , 1937 , Sayı : 309 , s. 3931

2. Anlamı :

Polis kelimesi çeşitli sözcüklerde; Kent içindeki kamu düzenini , huzur ve güvenliğini sağlayan örgüt (12) ; Kolluk ve zabıta (13) ; Şehrin güvenliğini sağlayan kişiler (14) olarak kullanılmıştır.

15. yüzyılda Fransa'da " polis " sözcüğü , devletin ana amaç ve faaliyetlerinin hedefini ifade etmekte idi (15).

Kısaca polis örgütlenmiş devlet anlamında idi (16).

Bu gün kullandığımız kavramı karşılamanın polis sözcüğü ilk defa İngiltere'de " Marine Police " (= Deniz polisi) olarak 1790 yılında karşımıza çıkmaktadır (17).

3. Tanımı :

İç düzenin korunması ülke yönetiminin temel tağıdır. Bunu ise polis yapar. Her hükümet sisteminde kaçınılmaz kurumların biri düzenli bir polis örgütüdür. Daha önceleri polis çok geniş bir kavram idi. " örgütlenmiş devlet " ve hatta " uygarlık " anlamına geliyordu (18).

-
- (12) ERASLAN , Fethullah - METİN , İsmail : a.g.e. , s. 127
 (13) Türkçe Sözlük , TDK yayınları , Ankara , 1974 , s. 658
 (14) DEVELİOĞLU , Ferit : Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat , Ankara , 1970 , s. 1398
 (15) SÜHEYP , Derbil : Polis Kavramı , AÜHF Dergisi , Ankara , 1944 , No : IV , s. 474
 (16) AKINCI-SOKULLU , R. Füsun : Polisin Toplumsal Bir Kurum Olarak Gelişmesi , Polis Alt Kültürü ve İnsan Hakları , İstanbul , 1990 , s. 18
 (17) AKINCI-SOKULLU , R. Füsun : a.g.e. , s.19
 (18) AKINCI-SOKULLU , R. FÜSUN : a.g.e. , s.18

Bugün bile bazı yazarlar hukuka dayanmayan , otoriter bir yönetimi , " polis devlet "i olarak nitelendirmektedirler (19).

O halde polis tanımı benimsenen devlet sisteminin niteliğine göre değişir. Totaliter ve Demokratik ülkeler için değişken polis tanımları verilebilir. Totaliter ülkelerde , hukuk ve tüm kademadaki görevliler olduğu gibi, polis de , hukuka istediği gibi yapan , değiştiren ya da uygulayan icra organının altında ikinci derecedeki temsilcisidir. Demokratik devletlerde ise , polisin görevi , devletin nihai müeyyidelerinin uygulanmasının gerekli olmadığı bir kamu düzeni sağlamaktır (20).

İdare hukukuna göre polis , site devletlerinin tüm kamu hizmetlerini ifade ederken , zamanla anlam daralarak yalnızca maddi düzenin sağlanmasına indirgenmiştir. Bu anlam ile polis , zabıta ile eş anlamlıdır.(21).

Ancak suç türlerinin arttığı ve suç işleniş şekillerinin değiştiği zamanımızda , güvenlik güçlerinin görev alanlarının git-gide çoğalması karşısında polis kavramının tekrar genişlemeye başladığı söylenebilir. Bu genişlemeye koşut çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır.

Polis , düzeni korumak , kanun ve nizamları uygulamak , siyasal ve dini bir sistemi devam ettirmek için , resmi olarak örgütlenmiş kişiler topluluğudur (22).

---

(19) ÇIAR , Sıddık Sami : İdare Hukukunun Umumi Esasları , C. : III , İstanbul , 1966 , s. 126 - 139.

(20) ANINCI-SOKULLU , R. Füsün : a.g.e.' , s. 19' dan naklen
John COATMAN : Police , Londra , 1959 , s. 4 ,

(21) EFASIAN , Fethullah - METİN , İsmail : a.g.e. , s. 128.

(22) ANINCI-SOKULLU , R. Füsün : a.g.e. , s. 21.

Polis ; Bir ülkenin esenlik , güvenlik , sağlık , düzenini sağlamak ve korumak amacıyla idare tarafından alınan ve yürütülüp gerçekleştirilmesi bir takım müeyyidelerle sağlanan genel ve özel önlemleri ve bu amaçla yerine getirilen hizmetlerin tümünü ifade eden bir terimdir (23).

Polis geniş anlamda , " kamu düzeninin idaresi , kişileri ve mallarını genel kazalardan korumak , hukuka aykırı fiillerin işlenmesini önlemek " , dar mana da ise " kanunun düzenliği ile güvenliğini korumak , suça engel olmak ve suç işlendiğinde onu takip etmek gibi hukuku uygulama görevleri olan devlet memurudur (24).

Polis ülke hukukuna itaatı sağlamak üzere kurulan bir kuvvettir ve kişilerin , malların , kamu düzeninin korunması , trafiğin düzenlenmesi ve suçluların yakalanması gibi görevleri yapar (25).

Polis tanımı birbirini tamamlayan iki ilkeyle yapılabilir:

1 - İstesen ya da istemesin , yapısı gereği polis , sosyal ve politik kurumun bekçisidir. Kanunları yapmaz , onları uygular , fakat hükümetle halk arasında belirgin bir fikir ayrıklığı varsa polis artık çoğunluk için değil , iktidarın yararları doğrultusunda hareket eder; bu onu , belki de polis devletinden çok daha farklı olan polis rejimine götürür.

---

(23) ERASLAN , Fethullah - MERTİN , İsmail : a.g.e. , s.129.

(24) Encyclopaedia Britannica , 1971 , C.: XVIII , s. 152.

(25) The New Caxton Encyclopaedia , C. : XV , s. 4817.

2 - Bu önemli sakıncayı göz önünde tutarak , polis üç tür çalışma yaparak üç iş görür :

- Kanun ve yönetmelikler çerçevesinde emirler verir. Bu otoriter yönü ile bağlantılı olarak , uzman görevlilerden bir örgüt kurar; buna önleyici polis denir.

- Kişilere ve mallara karşı işlenen suçları araştırır suçluları mahkemeye sevkeder. Bu nedenle de bu tür polise adli polis denir.

- Halkın düşünce ve tepkileri konusunda iktidarları aydınlatmak için kanaatleri araştırır ve yeraltı faaliyetlerini açığa çıkarır. Bu ise siyasi polistir. Fransa'da buna Yurttaşlar polisi denilmektedir (26).

Emniyet Teşkilatı Yasası ise 4. maddesinde polisliğin " silahlı icra ve inzibat kuvveti " denilmektedir.

4. Tarihçesi :

Polis tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar bir arada yaşamaya başladıklarından beri , düzenin ve güvenliklerinin korunması gereğini duymuşlardı. Bu önceleri tüm yurttaşların bir görevi durumundayken zaman içerisinde güvenlik devlet tarafından uzmanlaşmış örgütlere bırakılmıştır.

Tarihçiler , polisin binlerce yıl öncesinden beri Babil , Mısır , Bizans ve İslam ülkelerinde var olduğunu , bunların çoğunun yarı asker niteliğinde olup kralların kişisel korumalarından kaynaklandığını belirtmektedirler (27).

Devlet olarak örgütlenmiş toplumlarda , toplum düzeninin ve güvenliğinin sağlanması devletin en başta gelen görevidir. Bu

(26) DE CIEBE , Marcel : Polis Örgütü , Paris , 1975 , s. 11.

(27) AKHICE-SORJEU , P. Müsun : a.g.e. , s. 23

ödevi , devlet kavramı kadar eskidir (27).

Bu nedenle devletler kuruldukları andan itibaren huzur ve sükunu koruyacak ve bozulduğunda onu yeniden sağlayacak örgütler oluşturmuşlardır.

Polis antik çağlardan günümüze kadar gelir (28).

Şimdi Türk polisininin tarihçesine kısaca değinelim ;

a. Eski Türklerde Kolluk :

Tarihin en eski çağlarında bile Türkler , kurdukları devletin iç güvenliğine büyük önem vermişler , bunu sağlamak için özel örgütler kurmuşlardır (29).

Bilinebilen tarihi dönemlerde kolluk görevini yürüten " Yargan " lara rastlanır. Yargan sözü , Moğolca polis anlamında kullanılan " Daruga " sözünün aynıdır (30).

İslamiyetin kabulünden çok önceleri aristokratik bir yapıda görülen Türk devletlerinde emniyet ve asayişin çağ sırasına göre Tarhan ve Tigin denilen genel valiler tarafından sağlandığı yarganların bu valiler emrindeki kolluk amirleri olduğu ifade edilebilir (31).

Göktürkler devrinde Türklerin artık yerleşik bir toplum karakterini göstermeye başlaması ile birlikte tiginlerden başka daha küçük yerleşik birimlerinde Sad , Tudun , Subağları kolluk hizmetlerinden sorumlu kişiler olarak görmekteyiz. (İslamiyetin

---

(27) KRATLI , Metin : Koruyucu İdari Hizmetler , TODAİE Yayını , Ankara , 1973 , s. 27.

(28) Ayrıntılı bilgi için bkz. AKINCI-SOKULLU , R. Füsün , s.23 ila 42 arası .

(29) İPASHAN , Fethullah - METİN , İsmail : a.g.e. , s. 128.

(30) ÖFFER , Hüseyin Hamak : a.g.e. , s. 3931 , 3935.

(31) İçişleri Bakanlığı , Cumhuriyet'in 60. yılında Türk Polisi Ankara , 1983 , s. 5

Labulünden itibaren bu günkü ifade ile Yangıç , Savcı , Belediye Başkanı sıfatını belirli ölçülerde kişiliklerinde toplayan kadılar aynı zamanda kolluk amirliği görevini de üstlenmişlerdi. Ancak kolluk görevleri adliye - zabıta ilişkileri içerisinde subaşılar tarafından yerine getirilmekte idi. Evliya Çelebi Seyyahatnamede " Bir yerde kan dökülse ya da ev basılsa subağından sorulurdu " demektedir (32).

b. Osmanlı Döneminde Kolluk :

Osmanlı beyliğinin kuruluşundan imparatorluğun yıkılışına kadar geçen süre içerisinde kolluk çok değişik yapı gösterir. Bu nedenle Osmanlı dönemindeki kolluk kuruluş ve hizmetlerini de ayrı dönemler halinde inceleyeceğiz.

aa...Kuruluşundan İstanbul'un alınmasına kadar olan dönem (1299 - 1453) :

Eyalet , Vilayet , Sancak gibi idari bölümlerin en üst yöneticisi olan mülki amirin ve daha önce belirttiğimiz gibi kadınların asayiş konusundaki genel yetki ve sorumlulukları dışında asıl kolluk hizmetleri , genellikle yanında falakacısı ile gezen Subaşılar tarafından yerine getirilmekte idi (33).

bb. Yeniçeri Dönemi :

Yeniçeri döneminde İstanbul'un kolluk hizmetlerinden sorumlu kişiler bölgelere ve üstlendikleri kolluk görevine göre değişik isimler almaktadır . Örneğin ; Padişahın şahsı ve sarayını korumakla görevli olanlara Bostancıbaşı , infaz hizmetlerini icra

-
- (32) ORKUN , Hüseyin Namık : Zabıta Tarihimize Bir Nuş Bakışı , Polis Dergisi , Ankara , 1938 , Sayı : 314 -315 , s. 52
 (33) TOKSOZ , Nihat : Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlilerinin Gelişimi , Ankara , 1946 , s. 28

eden görevliye ise Böcekçibaşı denilirdi (34).

Bu dönemde dikkati çeken nokta bugünkü karakola benzer kuruluşların meydana getirilmiş olmasıdır. Şehrin çeşitli yerlerine yeteri kadar yeniçeri görevlendirilerek karakollar kurulmuştur. Padişahın kulu - asker anlamına gelen kollukçular ise karakulhane adı verilen ve bugün karakol olarak adlandırılan binalarda kolluk hizmetlerini yürüten askerlerdi (35).

cc. Yeniçeri Ocağının kaldırılmasından sonraki dönem :
(1826 - 1846) :

Yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra kurulmuş olan Asakir-i Mansure-i Muhammediye adlı askeri örgüt kolluk görevini üstlenmiştir (36). Bu dönemde örgütün başında Seraskar vardır ve İstanbul'un en yetkili kolluk amiri durumundadır.

Asayiş hizmetlerini yürüten bu örgütün dışında 1826 yılında İstanbul'da bir İhtisap Nezareti kurulmuştur. Bu örgüt aslında belediye hizmetlerini yürütmekle birlikte kısmen kolluk hizmetlerinin bir bölümünü de yüklenmiştir (37).

1845 yılında polis örgütünün kurulması ile birlikte ihtisap nezareti kolluk hizmetlerinden çekilerek yalnız belediye hizmetlerini yürütmeye başlamıştır.

-
- (34) ERASLAN , Fethullah - MUSTİN , İsmail : a.g.e. , s. 133
 (35) ORKUN ; Hüseyin Namık : Eski Türklerde Zabıta ve Karakol Sözlerine Dair Bir Araştırma , a.g.e. , s. 3933 ; İÇİŞLERİ , s.27
 (36) ALYOT ; Halim : Türkiye'de Zabıta (Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu) , Ankara , 1947 , s.69.
 (37) ALYOT , Halim : a.g.e. , s. 70

10.4.1845 yılında yayınlanan Polis Nizamnamesi ile ilk defa POLİS adı verilen bir kolluk örgütü kurulmuştur (38).

Polis Nizamnamesinde ; Bu kuruluşun meskun sahalarda ahalinin güvenliğini korumak için görevlendirildiği anlaşılmakta, 17 maddeden oluşan bu nizamname örgütün görevlerini ayrıntıları ile saymaktadır (39).

Böylece bu dönemde kolluk görevlerini üstlenen kurum Seraskerlik , İhtisap Ağalığı ve Polis olmak üzere üçe çıkıyordu. Taşranın güvenlik hizmetlerini ise Asakir-i Mansure-i Muhammediye alayları sağlamakta idi (40)

dd. Zaptiye Dönemi (1846 - 1909) :

Bunun üzerine 1846 yılında 297 sayılı Takvimi Vekayi içinde yayınlanan bir genelge ile ; Polis hizmetlerinin Serasker tarafından yürütülmesinin askerlerin asıl görevlerini aksattığı belirtilerek yalnızca polis hizmetlerini yürütmek üzere bağımsız bir Zaptiye Müdürlüğü ile Zaptiye Meclisinin kurulması istenmiştir (41). Bu genelge sonrasında İstanbul ve taşranın güvenlikleri alay şeklinde örgütlenen zaptiye askerlerince sağlanmıştır.

Her sancağın birer tabur zaptiye askeri olup bunlar bölük düzeninde kazalara dağıtılmışlardı. Bölükler bölük ağası , taburlar tabur ağası tarafından ve vilayetteki bütün taburlar

---

(38) AKSU , Osman Sulhi : Polis Tarihi , Polis Dergisi , Ankara , 1980 , Sayı : 334 , s. 21

(39) Nizamname metni için bkz. ALYOT , Halim : a.g.e. , s.77 .

(40) ALYOT , Halim : a.g.e. , s. 79.

(41) ALYOT , Halim : a.g.e. , s.82 - 90.

Alay Beyi ünvanına sahip subaylar tarafından yönetilmişlerdi. Bu zaptiye askerleri en az 21 en fazla 50 yaşında bulunan istekli kişilerden seçilirdi. Sonraları muvazzaf erlerden kura yolu ile saptananlar zaptiye askerliği yapmışlardır (42).

1867 yılından itibaren zaptiye örgütüne okuma yazma , ecnebi ve azınlık dillerini bilen teftiş memurları alınmış ise de uygulamaya 1880 yılında son verilmiş ve bunların yerine polis memurları hizmete alınmaya başlanmıştır (43).

ee. Zaptiye Nezareti Dönemi (1879 - 1909) :

1881 yılında İstanbul'daki Asakir-i Zaptiye örgütü kaldırılarak , İstanbul'un çeşitli yerlerinde bölük düzeninde bir örgütlenmeye gidilmiştir. Aynı uygulamaya 1885 yılından itibaren tağrada da başlanmıştır (44). Bu bölükler bir polis müdürüne bağlı olarak , bir serkomiser , iki ikinci komiser , üç üçüncü komiser ile kırk polis neferinden oluşmakta idi. 1899 tarihinde İstanbul'da 39 bölük vardı.

Ayrıca 1898 yılında Sivil Polis , Polis Müfettişliği, Süvari Polisi , 1899 yılında da Deniz Polisi hizmetleri bağlamıştı (45).

Örgütün bu denli genişlemesine karşılık polisin görev ve yetkilerinin açıkça gösterildiği hukuki bir metin yoktu. Bu dönemde polisin görevlerini düzenleyen ilk hukuki metin 1896 yılında yayınlanan " Asayiş Vazifesi ile Mükellef Olanlarla İle

---

(42) ALYOT , Halim : a.g.e. , s. 92.

(43) İÇİŞLERİ , a.g.e. , s. 31 ; ALYOT , Halim : a.g.e. , s.178

(44) ERASLAN , Fethullah - MEFTİN , İsmail : a.g.e. , s. 137.

(45) İÇİŞLERİ , a.g.e. , s. 32.

Hizamiye ve Jandarma Asakir-i Şahanesi ile Polis memurlarının Kurat-i Mürakketine Dair Talimat " tır. Bu talimat polisin görevini şöyle sıralamaktadır :

- Gece , gündüz devriye gezmek ,
- Bekçiler ve muhtarlardan , evlere ve mahallelere gidip gelen kişiler hakkında bilgi almak ,
- Şüpheli kişileri ve serserileri yakalamak ,
- Gerektiğinde konutları aramak ,
- Han , ev ve dükkanları sürekli gözetlemek ,
- Geliş ve yidişlerde , pasaport ve geçiş belgelerini kontrol etmek ,
- Çarşı ve pazarlarda işsiz ve güçsüzlerin toplanması halinde bunun önüne geçmek ,
- İbadet yerlerini denetlemek (46) şeklindedir.

19 Nisan 1907 de Polis Nizamnamesi çıkarılmış , bu nizamname ile polisin görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Dikkati geçen hususlardan biri , adli görevlerin yalnızca polis Komiseri tarafından yapılabileceği , daha alt rütbelilerin ise bu görevi yapamayacağıdır (47).

23 Temmuz 1908 de II. Meşrutiyetin ilan edilmesi ile zaptiye nezaretinin etkinliği azaltılmış ve 1909 yılında da tümü ile kaldırılmıştır.

İf. Meşrutiyet Dönemi (1909 - 1923) :

23 Temmuz 1909 da bir kanunla kaldırılan zaptiye

(46) ALYOT , Halim : a.g.e. , s.187 - 189 ; AKINCI-SOKULLU , R. Füsun : a.g.e. , s. 56 ; MEASLAN , Fethullah - METİN , İsmail : a.g.e. , s. 138 - 140.

(47) ALYOT , Halim : a.g.e. , s. 227 - 228 ; Nizamname maini için bkz. a.g.e. , s. 208 - 224.

nazarati yerine Dahiliye Nezaretine bağılı olarak Emniyeti Umumiye Müdürlüğü kurulmuştur (48). Aynı yıl II. Meşrutiyetin yenilik çabaları arasında Dahiliye Nazarı Talat Paşanın başkanlığında bir heyet Avrupa'ya giderek Viyana polis örgütünü incelemiş , buranın kuruluşu ve hizmetleri örnek alınmıştır (49).

gg. Cumhuriyet Dönemi :

24 Şubat 1923 te İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesi kaldırılmış , Ankara'daki Emniyeti Umumiye Müdürlüğü kurulmuş ve daha sonra bu Emniyet İşleri Umum Müdürlüğüne dönüşmüştür (50).

1932 yılında , 2049 sayılı polis yasası çıkarılmakla birlikte örgüt , 1908 yılında çıkarılan polis nizamnamesinin işiçi ile hizmetini yürütmüş nihayet 1934 yılında 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Yasası yayınlanmış ve 1937 yılında da Emniyet Teşkilatı Yasası çıkartılmıştır.

Bu gün Emniyet Genel Müdürlüğü 72 ilde Emniyet Müdür - lüğü , 576 ilçede Emniyet Amirliği , 21 Bucakta Emniyet Komiserli - ği , 3 sınır kapısı Emniyet Amirliği , 14 Sınır kapısı Emniyet Komiserliği toplam 675 birim ; 1000 den fazla karakol ve 115.000 personeli ile hizmet vermektedir (51).

B. POLİSİN GÖREVLERİ :

Emniyet Teşkilatı Yasasının 8. maddesi polisi idari , adli ve siyasi polis olarak üçe ayırmakta , daha sonra 9. maddesinde bunları tanımlayarak görevlerini belirtmektedir.

(48) ALYOT , Hamit : a.g.e. , s. 489.

(49) İÇİŞLERİ , a.g.e. , s. 32

(50) İÇİŞLERİ , a.g.e. , s. 32 - 33.

(51) ŞEFAK , Ali : Emniyet Teşkilatı , Ceza Hukuku El Kitabı , İstanbul , 1989 , s. 308

1. Polisin İdari Görevleri :

Kolluğun suçun önlenmesine ilişkin olan görevi , kolluğun idari görevi olarak tanımlanmaktadır.

Hukuk normlarının koruduğu kamu düzeni ile kamu güvenliğinin sağlanması için gerekli olan tedbirlerin alınması ve suç işlenmeden önce suç işlemek için yapılan hazırlıkların önlenmesi polisin idari görevlerini oluşturur. Nitekim PVSK , kolluğun bu idari görevlerinin koruma , önleme ve yardım olmak üzere üç türlü olduğunu belirtmektedir (52).

Genel intizama taalluk eden kanun , tüzük , talimat ile emirlerin yürütülmesini sağlayan , suçların meydana gelmesinden evvel önleyici tedbirler alan polise , idari polis denir (53).

Düzen bozucu fiiller işlenmeden önce , bir çok önlemler alınarak suçların doğmasına engel olmak olanağı vardır. Düzen ve güvenliğin sağlanması için konulmuş yasa , tüzük , yönerge , emir ve kararlara uygun olarak önlem almak hatta yurttaşları yasalara bağlı ve saygılı olmalarını telkin etmek idari polisin görevleri arasındadır .

İdari polis toplum düzeni içerisinde oldukça önemli bir yer tutar. Toplum oluşturulan bireyler aralarında suç işlemeye eğilimli olanların daha suç işleyemeden polis tarafından tutulup ele geçirileceklerini bilirlerse huzur ve güvenlik içinde olur , eylemciler de suç işleme fırsat bulamadan yakalanacaklarını bilip suç işlemekten cayarlar.

---

(52) YENİSEY , Feridun : a.g.e. , S. 173.

(53) AYDIN , Yusuf : Mesleki Teknik Yazışma 7 Ankara , 1983 , s. 3.

Emniyet Teşkilatı Yasasının 9. maddesi idari polisi ;
 " içtimai ve umumi intizamı temin etmekle mükellef olan kısım "
 olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre polisin en önemli görevini
 önleyici görevler oluşturmaktadır. Önleyici görevlerin anlamı ,
 suçun işlenmesinin önüne geçilmesi başka bir anlatımla emniyet ve
 asayişin bozulmasının önlenmesidir. Burada bir analiz yaparsak ,
 emniyet kişi hak ve özgürlüklerine saldırısının yokluğu , asayiş
 ise bu yokluğun devlet sayesinde her zaman devam edeceği yolundaki
 sosyal inançtır (54).

Emniyet ve asayiş tanımlamalarında temel amaç kötülüğün
 oluşmadan engellenmesidir (55). Toplum düzenini bozan suçlular
 cezanın ağırlığından çok , yakalanacaklarına inandıklarından ötürü
 o suçu işlemekten kendi kendilerini alıkoyacaklardır. İşte kolluk
 alacağı önlemlerle kişiler üzerinde bu hissin iyice yerleşmesini
 sağlamalıdır. Bunun sağlamak için kolluk ;

- Olayın doğuşuna engel olmak ,
- Meydana gelen olayın devamına engel olmak ,
- Bozulan düzenin tekrar eski haline getirilmesine dair
 önlemleri almak ,
- Düzenin bozulup bozulmaması ile doğrudan doğruya değil
 de sebep - sonuç noktasından bağlı eylemleri düzene sokmak ,
 durumundadır (56).

Yürütmenin gözü kulağı olan kolluk , kamu düzenini koruma
 bozulan düzeni yeniden normal hale döndürmekle ve bu konuda her

---

(54) VURAL , Zeki : Polis Kuruluşu , İstanbul , 1971 , s. 5.

(55) VURAL , Zeki : a.g.a. , s. 6.

(56) VURAL , Zeki : a.g.a. , s. 14.

tibiki tedbirleri almakla görevli ve yetkilidir (57).

2. Polisin Siyasi Görevleri :

Emniyet Teşkilatı Yasasının 9. maddesinde siyasi polis " devletin umumî emniyetine taalluk eden işlerle nükellef kısım " olarak tanımlanmaktadır.

Yani memleketin güvenliğini , devletin varlığını sarsmaya yönelik eylemlerin önceden haber alınarak izlenmesi hizmetlerine siyasi hizmet ve bu hizmetleri yapan polise de siyasi polis denir.

Siyasi polis , memleket içerisinde bulunan zararlı , rejim aleyhtarı kişilerle , yabancı bir devletin amacına hizmet eden , casusluk , propaganda ve sabotaj eylemlerinde bulunanlara haber alma örgütleri kurarak mücadele eder (58).

Siyasi polis ; Asınlıklara ait işlemler , göçmen ve mülteci işleri , aşırı uç ve yasal olmayan derneklerin eylemlerini kontrol eder , yabancılarla ilgili diğer görevlerini yürütür.

Kısacası , devletin varlığını ve varolan düzenin devamını sağlayacak önlemler almak , bunları sarsmaya yönelik iç ve dış güçlerle savaşmak siyasi polisin temel görevlerindedir.

3. Polisin Adli Görevleri :

İdari ve siyasi polisin aldığı tüm önlemlere rağmen yine de bir suçun işlenebileceği muhakkaktır. Polisin idari ve siyasi görevlerinin bittiği yerde adli görevleri başlar.

İdari ve siyasi polisin görev alanlarından çıkan yazılı kuralları ihlâl eden hareketler cezayı gerektirir. İşte bu ceza

---

(57) ŞAFAK , Ali : a.g.e. , s. 316.

(58) AKSU , Osman Sulhi : a.g.e. , s. 837.

müessesini işletmekle görevli olan kurum ve kişilere yardım eden polise , adli polis denilir.

Polisin suç sonrası görevi , suç ve suçluların araştırılmasıdır (59).

Suçtan sonra harekete geçen kolluğu " suç kolluğu" adı verilir. Bu kolluğun genel kolluktan farkı , suçtan sonra hareket etmesi , suça ilişkin izlerin ortaya çıkarılmasına taalluk eden teknik konularda uzman olmasıdır (60).

17.2.1983 tarihli Resmi Gazete ile yayınlanan Polisin Adli Görevleri Hakkındaki Yönetmeliğin 3. maddesinde bir suç işlenmesi halinde suç ve suç sanıkları ile bunlara ait kanıtların saptanması sanıkların yakalanması ve adli mercilere teslimi işlemlerinin , kolluğun adli görevleri olduğu belirtilmektedir.

Adli görev , suçun işlenmesinden sonraki görev olup suçun ve suçluların araştırılması , kanıtların toplanıp korunması ve şüphelinin yakalanması ile diğer soruşturma işlemlerinin yerine getirilmesini kapsamaktadır (61).

Polisin adli görevlerine böyle değindikten sonra kolluğun suçun öğrenilmesine ilişkin olarak yaptığı araştırmalara kısaca bir göz atalım.

Suç kolluğu , suç işlendikten sonra , işlenmiş olan suçun ortaya çıkartılması için dört çalışma yapar. Bunlar , bilgi edinme araştırma , koruma ve sonuç çıkarma olarak sıralanabilir.

a. Bilgi Edinme :

Bir suçun işlendiği iddia ediliyorsa , bu suçun ortaya

(59) KEMALER , Murullah : a.g.e. , s. 716.

(60) YAKIŞI , Feridun : a.g.e. , s. 169.

(61) YAKIŞI , Feridun : a.g.e. , s. 189

galetilenilmesi için öncelikle ortada suçun işlendiğine dair bir bilginin edinilmesi gerekir. Bu bilgi edinme iki türlü yolla sağlanabilir. Suç kolluğu , ya bir suçun işlendiği haberini alır ya da suçu bizzat kendi ortaya çıkarır.

- Haber alma : Kolluğa suça ilişkin haberlerin ulaştırılmasıdır. Haber alma , şikayet , şahsi dava , ihbar , talep , gizli ihbar , suç duyurusu veya müracaat (62) şeklinde olur.

- Suçu bizzat ortaya çıkarma : Bu görev zaten kural olarak kolluğa verilmiştir. CYUY. 156. maddesinde " Zabıta makam ve memurları suçları ..... aramakla mükelleftir " diyerek bu görevin kolluğa ait olduğunu belirtmektedir. Suçun işlendiğini gören polis derhal harekete geçerek , gereken önlemleri alacaktır.

b. Araştırma :

İleride delil olabilecek şeylerin ve delil kaynaklarının araştırılması demektir (63). Araştırma , soruşturmada ileride mahkeme önünde " delil " olabilecek şüpheli sebeplerinin ve delil kaynaklarının araştırılması demektir (64).

Suçlar genellikle gizli işlendiğinden , suçlunun ve onun suçluluğunu ortaya koyabilecek iz ve delillerin dikkatli bir şekilde ortaya konması gerekir (65).

Bu nedenle polis suçluyu ve suçluluğu saptayabilmek için araştırma yapmak zorundadır. Bu araştırma KONTAR tarafından ikili bir ayırma tabii tutulmaktadır.

(62) KONTAR, Nurullah : a.g.e., s. 720-727.

(63) KONTAR, Nurullah : a.g.e., s. 724.

(64) YENİSEY, Feridun : a.g.e., s. 196.

(65) KENTCI-SOKULU, R. Müsun : a.g.e., s. 127.

- Doğrudan doğruya araştırma : Arada bir insan olmadan yapılan dorudan doğruya araştırma faaliyetleri gözkulak olma , teftiş , arama ve teknik bulgu elde etme diye dörde ayrılmaktadır. Gözkulak olma da , gizleme , casusluk ve araya girme olarak üçe ayrılabilir. .

- Dolayısı ile araştırma : Araya bir insan katılarak yapılan bu araştırma şekli ; İfade alma , tanıma ve tanıtma ve yüzleştirme olarak ayrılmaktadır (66).

c. Koruma :

Koruma tedbirlerine başvurmak demektir. KUNTER bunu ; Şüphelinin gahsı bakımından koruma , eşyanın korunması ve bir de belgeleme olarak üçe ayırmaktadır (67).

d. Sonuç Çıkarma :

Araştırmanın bitiminde yapılan bir durum değerlendirmesi olarak tanımlayabileceğiniz bu kısım , kolluğa suça ilişkin bir değerlendirme , yapılan bu araştırmadan bir sonuç çıkarma olanağı verir.

Bizim için önemli olan suç kolluğunun yaptığı araştırma görevinde " Teknik Bulgu Elde Etmesi " dir.

Teknik bulgu elde etme , başlangıç soruşturmasında bilim ve tekniğin ilerlemesi karşısında bugün zorunluluk halini almış bir faaliyet çeşididir. Kural yargıcın bilirkişiye incelemeler yaptırıp teknik bulgu elde etmesidir. Ancak ipuçlarını bulmak için çok defa teknik bulgulara ihtiyaç vardır. Teknik bulgular ya kolluk memurları ya da yardımcı gahsalar tarafından elde edilir.

---

(66) KUNTER , Nurullah : a.g.e. , s. 724 - 728.

(67) KUNTER , Nurullah : a.g.e. , s. 727.

edilir. Teknik bulgularını elde edebilmesi için kolluğun özel bir surette yetiştirilmiş teknik elemanları ve aletleri olmalıdır (68).

İşte bu teknik bulgularını elde etmek için özel olarak yetiştirilecek polise , kriminal polis diyoruz ve tezimizin ana konusu olan kriminal polisi anlatmaya geçiyoruz.

BÖLÜM III

KRİMİNAL POLİS

A. KRİMİNAL POLİS KAVRAMI VE TANIMI :

1. Kriminal Polis Kavramı :

Bilim ve tekniklerin gelişmesi yalnızca nüfusların dürüst kitlesine yararlı olmamıştır. Bu yenilikler suç dünyasındakiler tarafından da hemen kullanılmıştır. Öte yandan kötülükçü kişiler entellektüel düzeylerini daha da yükseltmişlerdir. Bu giderek polisin laboratuvarlara daha çok başvurmasına yol açmaktadır. Yani Dr. LOCARD'ın deyimi ile " ceketli polisin , gömlekli polis ile işbirliği yapması " nın nedenini açıklar (69).

Böylece bilimsel araştırmaların kesinliğine ve olayın tarafsızlığına bağlı olan soruşturmanın tarafsızlığı da sağlanmış olur. O zaman ipuçlarının ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi hususundan yola çıkarak bir suçluluğun dış kanıtını oluşturmaya yönelik bilim ve yöntemler bütünü olan kriminal polisten söz edilebilir.

Kriminal polis şu temel ilkeye dayanır ; " İnsanın her davranışı ardında çözülmesi ve teşhisi gereken bir iz bırakır " (70).

Bir insan davranışının izi ; Suçun işlendiği yerlerdeki bir parmağın , bir ayağın , bir giyeceğin izi ; Vurucu bir alete yapışmış saç ya da kıl , kan ya da sperma ; Suçun işlendiği yerde bulunan ve kurbanı ya da yakınlarına ait olmayan bir giyecek ya da

---

(69) LE CLERE , Marcel : Polis Örgütü , Paris , 1975 , s. 68.

(70) LE CLERE , Marcel : a.g.e., s. 60.

oçyanan tühü , kurgun , kovan , silah ve izleri , yazı ve alet artıkları ya da çegitli gereçler olabilir.

Kriminal polis çetin görevinde bilime ve çegitli değişik yöntemlere çağrıda bulunur. Zaten HENRY - GALTON' un buldukları parmak izlerinin saptanması ve sınıflandırılması o tarihten bu yana herkesin kişiliğinin inkar edilemez kanıtını oluşturmaktadır (71).

Avı tanımadan , yakalanması için gerekli olan stratejiyi öğrenmeden ve uygun gereçler olmadan ava çıkmak çelişkili olur. Suç çevresinin önceden tanınması , suçun işlendiği yerin titiz bir şekilde incelenmesi ve uygun yöntemlerden yararlanma kriminal polisin temelini oluşturur.

2. Kriminal Polisin Tanımı :

Günümüzde hızlı bir gelişme gösteren teknoloji karşısında suç işleme yöntem ve araçlarında da son derece önemli ilerlemeler olduğu bir gerçektir. Suçla ilgili durumların değerlendirilmesi artık basit bir çalışma ve basit aletlerin sınırlarını çoktan aşmış bulunmaktadır. Artık fizik , kimya , matematik ve tıp gibi müsbet bilimlerden polis de yararlanmalıdır. Bu ilimlerin artık suçlunun saptanması amacı ile kullanılmasını gerektiren kriminal polis adı altında modern polisin emniyet hizmetlerine sokulması doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır (72).

Çağdaş dünyamızda ; Suça ait delil ve emareleri toplama , suçluyu tesbit , teşhis ve nihayet yakalanmasını sağlama , mevcut delil ve emareler karşısında suç işlediği zannedilen kişinin bu

---

(71) LE CLERE , Marcel : a.g.e. , s.70.

(72) AHDİR , Yusuf : a.g.e. , s.6.

suçluluğunu teknik usul ve yöntemlerle , hukuk kurallarının adaletinin gerçekleşmesi yönünde uygulanmasına temin etmek üzere yargı organlarına ışık tutarak ispat etmek , artık müsbet ilmin görevi olduğu kadar polis hizmetlerine de yansıyan bir zorunluluk haline gelmiştir (73).

İşte kriminal polis bu zorlamanın doğurduğu bir sonuçtur ve şöyle tanımlanabilir : " Suçun saptanmasının , suçlunun açığa çıkartılması ve sorgusunun yapılması bilimi " dir (74).

Kriminal polisin elinde yalnızca suçun her zaman eksik olan verileri vardır. O ipuçlarını ve varsayımlarını derledikten sonra sonuç olayların akışını hayal gücünde canlandırmak , suçluyu saptamak için bunlara eğilir. Bir bakıma kriminal polis doktorluğa benzer ve sanat ile bilimin karışımıdır ancak doktorluğun tersine öğrenmek yetmez sezmek de gereklidir. Bilim suçu ortaya koysa da (örneğin mağdurun zehirlenerek öldürüldüğünü) , suçlunun ortaya çıkarılmasını yalnızca sanat sağlar (75).

Bu gün kriminal polisin elinde bulunan aletler ile ilk zamanlarında kullandığı aletler arasında , doktor neşteri ile kasap satırı arasındaki yakınlık kadar benzerlik vardır. Bu konuya kriminal polisin çalışmalarında kullandığı aygıtlar bölümünde ele alacağımız için şimdilik açıklamaya girişmiyoruz.

Çağdaş ülkelerin polis örgütlerinde , suç ve suçlulara ait iz ve delilleri toplamada , suçluyu saptama ve yakalanmasını

---

(73) ÖKSÜZ , Arif : Kişilerin Kimliğini Tesbit Etmede Polise Yardımcı Olan İmza ve Parmak izinin Tetkiki , Ankara , 1986 , s. 17.

(74) DE CIENRE , Marcel : a.g.e. , s. 60.

(75) DE CIENRE , Marcel : a.g.e. , s. 63.

sağlanmada tamamen teknik ve bilimsel yöntemlerin kullanıldığı ve bu durumun yargı organlarını hatasız (daha az hatalı) sonuçlara ulaştırdığını biliyoruz.

O halde kriminal polisi ; Maddi suç kanıtlarını çağdaş , bilimsel ve teknik usullerle inceleyip değerlendirerek , kollukça yürütülen adli , siyasi ve idari soruşturmalara ışık tutan ; suç ve suçlunun kesinlikle saptanıp kanıtlanması ve yargı organları karşısına çıkarılmasına olanak sağlayan teknik bir birim olarak tanımlayabiliriz.

B. KRİMİNAL POLİSTE BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER :

Kriminal polisin yukarıdaki tanımı aynı zamanda onun görevini de gösterir. Bu görevin yerine getirilmesi , suçluların geride bırakmış olduğu delillerin iyi bir şekilde değerlendirilmesi ile olanaklıdır. Delilin korunması , saptanması ve incelenmek için gönderilmesi bilinçli bir çalışmayı gerektirir. Nelerin " delil " olabileceğinin ve nasıl değerlendirilebileceğinin bilinmesi suç ve suçlunun saptanmasında atılacak ilk adımdır.

Suç polisinin pek çok vasıfları haiz olması gerekir. Suç polisinin geniş bilgisi olmalı , geniş bilgi kaynakları bulunmalı, her muhitte antenleri mevcut olmalıdır. Suç polisi hem suçu hem de insanları bilmelidir. İnsanları , zaafı , temayülleri ve kusurları ile tanımalıdır. Bunlar da yetmemektedir. Bir suç polisinde cesaret , ısrar , sebat , tenkit hassası , sezgi gibi vasıflar da gereklidir (76).

---

(76) - KENTER, Nurullah : Reformlar ve Suç Kolluğu , İstanbul , 1971 , İHFM , Cilt : 37 , s. 79.

den kriminal poliste bulunması gereken özellikleri , hukuk bilgisi ve kriminal teknik olarak iki başlık altında incelemeyi uygun buldum.

1. Hukuk Bilgisi :

Ceza yargılamasında kolluk oldukça önemli bir konumdadır. Bir suçun işlendiğini haber alan savcı bu suçun soruşturulmasını kolluğa havale etmekte , buna ilişkin evrak döne dolana karakolda " adli kısım " denilen yerde görevli polis memurunun önüne gelmekte , soruşturmanın kalitesi o polis memurunun bilgi ve becerisine bağlı kalmaktadır (77).

Bu nedenle bir kriminal polis yasaklanmış eylemleri içine giren ceza hukukunu iyi bilmek zorundadır. Yasayı iyi bilen bir kriminal polis elbette büyük bir suç bilimci olarak adlandırılmaz fakat bu bilgi tıpkı bilinmesi gereken , bununla birlikte bilene bir övünç sağlamayan imla kuralları gibidir. Ceza hukukunu bilen bir polis yasalara aykırı çetli davranışları oluşturan öğeleri ve aynı zamanda ceza yargılama kurallarını da bilir. Bu bilgisi onu olayı hukuka uygun bir biçimde aydınlatmaya yöneltir. Böyle bir sonuç hem mesleki tatmin sağlar hem de insan haklarını ihlal etmemiş olur.

Her temas bir iz bırakır ama hiç bir şey bir iz kadar kolay kaybolmaz , hiç bir şey tanıkların bildirimleri kadar yalınlaştırılmaz.

Kuşku ve tanıklar için geçerli üç ilke vardır ;

---

(77) CİHAN , Erol : Hakim Unsuru Açısından Ceza Davalarının Uzamasının Sebepleri , İstanbul , 1979 - 1981 , İHFM , Atatürk'e Armağan , s. 384 vd.

" Zaman geçirmeden yapılan tanıklık belleğe kolaylık sağlar; Tekrarlanan tanıklık gerçeğin aleyhine zenginleşir ; Gerçeğe uyma hiç bir zaman % 30 sınırını aşamaz " (78).

İşte bir kriminal polis nelerin kanıt olabileceğini , bu kanıtların hukuki değeri ile yasal yoldan elde edilmiş şekillerini iyi bilmek zorundadır.

Bunun için zaman geçirmeksizin olay yerindeki kanıtları saptayıp koruma altına almalı , ilgili kişilerin bildirimlerini tutanağa geçirmeli , suçun unsurlarını gösterecek veri , delil ve bildirimlere yönelmelidir. Aksi halde suçun unsurlarını bilmeden yürütülecek bir soruşturma ayrıntılara boşulabilir (79).

2. Polis Teknikleri :

İşlenmekte olan suç haber alan kriminal polis öncelikle bir plan içinde hareket etmek zorundadır. Her olayın kendine özgü özellikleri göz önüne alınarak o suça el koyma yöntemi önceden kararlaştırılmalıdır (80).

Göreve giden kriminal polis ne yapacağını önceden bilmez ise başarısı ancak rastlantı ile olur. Rastlantıya yer vermemek için kriminal polis bir olaya el koyarken , olay yerini incelerken ve olay yerindeki iz ve delilleri toplayıp daha sonra bu sanığın sorgusunu yapacakken aşağıdaki ilkelere göre hareket etmelidir.

a. Olay yerine el koyma hazırlığında uygulanacak polis teknikleri :

aa. Suça en uygun yer ve zamanda el konmalıdır.

---

(78) LE CLERE , Marcel : a.g.e. , s. 58

(79) ÖZGÜ N , Bekir Nejdet : Siz de İyi Bir Dedektif Olabilirsiniz -
sınız , Ankara , 1967 , s. 6.

(80) ÖZGÜ N , Mehmet : Olay Yeri İncelenmesi , Ankara , 1967 , s. 9.

bb. Suça bütün kapsamı ile el koymak amaçlanmalıdır.
 cc. Olanak varsa işe önceden bir dedektif sokulmalıdır.
 dd. Suça el koyan kriminal polis önce kendinin can güvenliğini ikinci olarak ta suçu işleyenin can güvenliğini sağlamaya çalışmalıdır.

ee. Kriminal polis işe el koymadan önce yörede olanı gerçek anlamı ile değerlendirmelidir.

ff. Kriminal polis suç soruşturmasına çıktığı zaman her an silahını kullanacakmış gibi hazırlıklı olmalı ancak hiç kullanmayacakmış gibi önlem almalıdır.

gg. Kriminal polis ekibinde yer alan kişiler arasında haberleşmenin sürekliliği sağlanmalıdır.

hh. Ekipteki her polis yapacağı işi önceden bilmelidir.

ii. Olay yerine varılıp suça el konulduğunda hızlı hareket edilmelidir.

iii. Sanık yakalandıktan sonra ilk yapılacak iş bunun üstünün derhal aranması olmalıdır (81).

b. Olay yeri incelemesi sırasında izlenmesi gereken polis teknikleri :

Olayı aydınlatmak ve suçluyu saptamak , olay yerindeki suç delillerini bulmak ve izlerini görmekle olanaklıdır. Olay yerindeki suç delillerini ve izlerini saptama yöntemli bir gözleme ile olanaklıdır. Yöntemsiz bir araştırma bir çok kanıtın gözden kaçmasına sebebiyet verebilir (82).

---

(81) ÇALIŞKUR , Bedrettin : Polis Hukuku , Suç koğuşturması ve Teknik Yazılar , İstanbul , 1979 , s. 45 - 51.

(82) GERİN , Mehmet : Olay Yeri İnceleme , Ankara , 1987 , s. 10

Olay yerinin sistematik olarak incelenmesi sırasında , olayın meydana gelişi ile ilgili olarak ;

aa. Suç sanıklarının ya da mağdurun bedeninden düşüp ya da akan madde ve parçalar (kan , kıl , meni v.b.) ,

bb. Suç sanıklarının ya da mağdurun üzerlerinden düşebilen parçalar (düğme , mendil , çakmak v.b.) ,

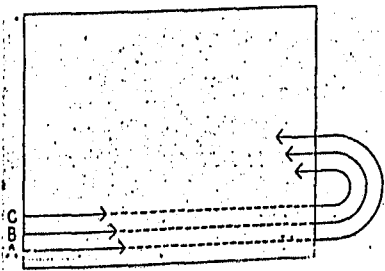
cc. Suç sanıklarına ait olan ve suçu işlemeye olanak veren araçlar (ateşli silahlar , mermi kovan ve çekirdekleri) ,

dd. Suç sanıklarının ya da mağdurun ve ilgililerin yer itibarı ile bıraktıkları izler (parmak-izi , ayak izi , diş izi v.b.) ,

ee. Olayın aydınlatılmasına yarayacak diğer hususlar (suç unsuru taşıyan dergi , bildiri , mektup v.b.) araştırılarak koruma altına alınmalıdır (83).

c. Olay yerindeki iz ve delillerin bulunmasında izlenen polis teknikleri :

aa. Şerit metodu : Bu yöntem olay yerinin dikdörtgen olması halinde uygulanır. İki ya da üç araştırmacı A , B ve C , dikdörtgenin bir kenarından birbirlerine paralel olarak aynı anda ve ağır yürüyerek araştırmaya başlar (84).

(Şekil - 1)

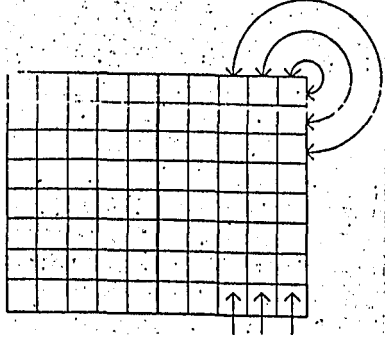
Araştırma sırasında bir delile rastlandığında bulunan araştırmacı haber verir diğerleri duraksar.

(83) KARABENLİ , İ. Metin : Kriminalistik ve Kriminal Polis , Ceza Hukuku Eİİ Kitabı , İstanbul , 1989 , s. 87.

(84) BADEM , Uğur : Olay Yeri İnceleme ve Delil Toplama Yöntemleri , Erzurum , 1988 , s. 39 ; KARABENLİ , Metin : a.g.e. , s. 86.

Benekli ise fotoğrafçı çadırılır. Delil görevlisi delili toplar , korur ve etiketler. Dikdörtgenin sonunda araştırmacılar geri döner ve şekil-1 de olduğu gibi yeni şeride geçerler , araştırma böylece devam eder.

bb. Izgara yöntemi : Şerit yönteminin değişik şekli

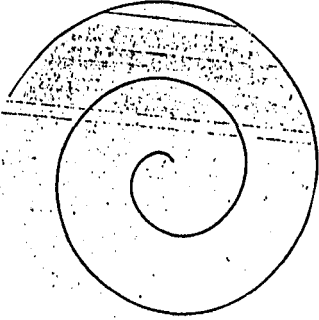

(Şekil - 2)

ızgara (çift şerit) yöntemidir. Burada dikdörtgen kenardan paralel olarak baştan başa geçilir., sonra köşeden dönülerek dikdörtgenin diğer kenarı paralel olarak geçilir. Izgara gibi kesişen hatlar

sistemine göre şekil-2 deki gibi olay yeri incelenir (85).

cc. Spiral yöntem : Üç araştırmacı birbirlerini peşi

(Şekil - 3)

sıra spiralin yolundan izlerler . Araştırmaya dışarıdan başlanır ve spiralin merkezine doğru ilerlenir (86). Bazı olaylarda araştırma spiralin merkezinden başlayıp dışarı doğru devam edecek şekilde uygulanabilir.

Bombalama gibi olaylarda araştırma merkezden çevreye doğru izlenir.

dd. Bölge yöntemi : Kare şeklindeki olay yerleri için

kullanılır. Şekil-4'te olduğu gibi olay yeri dört bölüme ayrılır , her bölüm için ayrı bir araştırmacı görevlendirilir (87). Olay

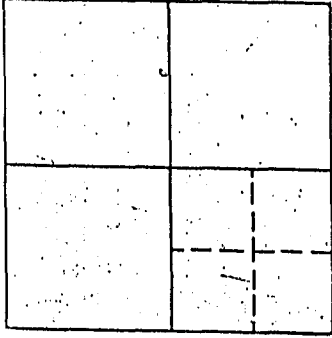
(85) BADEM , Uğur : a.g.e. , s. 39.

(86) BADEM , Uğur : a.g.e. , s. 39 ; KARABENLİ , İ. Metin : a.g.e. , s.36.

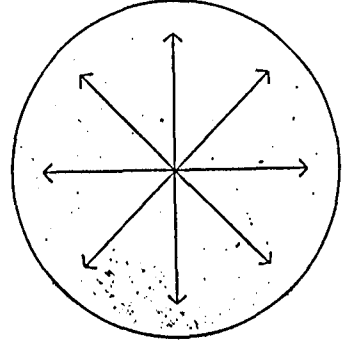
(87) BADEM , Uğur : a.g.e. , s. 40; KARABENLİ , İ. Metin : a.g.e. s. 36

yerinin büyüklüğüne bağlı olarak çeyrek bölümler yeniden dörde bölünür , böylece araştırma yapılır.

(Şekil - 4)

(Şekil - 5)

ee. Tekerlek yöntemi : Bu yöntem dairesel nitelikte olan yerlerin araştırılmasında kullanılır. Araştırmacılar merkezde toplanır ve yukarıda şekil-5'te olduğu gibi dış çevreye yönelerek araştırmalarına sürdürürler (88). Araştırmacılarından birinin ihmalinin önlemek için merkezden dış çevreye yapılan araştırma bittiğinde , dış çevreden merkeze doğru tekrar araştırma yapılması faydalı olur.

Araştırma sırasında bulunan suç delilleri kodlanarak bir naylon torba , zarf ya da delilin özelliğine göre cam tüplere konduktan sonra basit krokide alındığı yere işaret konmalıdır.

d. Suç yerinin ve olayın saptanmasında kullanılacak polis teknikleri :

aa. Tutanak : Devlet otoritesini kanunlar çerçevesi içinde yürütmeye memur bulunanlar tarafından tutulan resmi tesbit belgeleridir. Tutanaqlara kanunlar kanıt niteliği tanınmaktadır. Aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge olarak kabul edilir.

Soruşturma yapmak yetkisini haiz polis memurları ve amirlerinin görevlerini ifa sırasında gördüklerini veya işittiklerini

(88) T.B.M.M. , Uçur : a.y.e. , s. 41. ; İYANENLİ , İ. Metin : a.y.e. , s. 86.

rini tesbit ve izah için hazırlanan yazıya tutanak denir (89).

Olayın işlendiği yerin genel ve özel durumu ile suçun iz ve delillerinin yazılı olarak saptanması için , olay yerinin tesbit tutanağı yapılır. Olay yerini tesbit işleminde , olayla ilgili her husus tutanağa geçirilecektir.

Olay yeri tesbit tutanağında , olay yerinin genel görünümü , iz ve delillerin nerede ve nasıl bulunduğu açık olarak belirtilmelidir (90).

bb. Kroki : Bir yerin kuşbakışı görünümünün basit çizgilerle saptanmasına kroki denir. Olay yeri krokisi , olaydan sonra olay yerinde pek çok husus değişeceğinden soruşturma için olayın yeniden gözden geçirilmesinde , yeniden canlandırılmasında ve değerlendirilmesinde önemli rol oynar. Ayrıca genellikle olay yerini görmeyen yargıç ve savcıların açık bir şekilde olay yerini görmelerini sağlar.

Genellikle fotoğraf olay yerini iki boyutlu olarak temsil eder , olay yerindeki değişik noktalar arasındaki mesafe bilgilerini tam olarak sağlayamaz. Olay yerindeki nesnelere arası ilişki , mesafeler bilinmedikçe açık olarak anlaşılamaz. Olayın krokisi önemli delillerin yer ve durumlarının teşhisi ve ölçüleri gösteren en etkili ve en basit yoldur (91).

Olay yerinin saptanmasında bu gün kroki ve fotoğraf birlikte kullanılmaktadır. Fotoğraf ayrıntılara gösterir , kroki ise nesnelere arasındaki mesafeleri belirtir.

cc.-Fotoğraf :: Suç araştırması için yardımcı önemli

---

(89) AKAKIN , Yusuf : Polis Taktikleri , Ankara , 1987 , s. 94.

(90) ÇALIŞKUR , Bedrettin : a.g.e. , s.44.

(91) BADEM , Uğur : a.g.e. , s.51.

araçlardan birisi de fotoğraftır (92).

Bir araç olarak gözle görülebilen ve bir çok durumda görülemeyen suç delillerinin kaydedilmesine olanak verir. Özel birer teknik olan infra-red , ultra-viole ve x-ray radyasyonunun uygulanması gözle görülemeyen pek çok delilin ortaya çıkmasına neden olur.

Fotoğrafın mahkemelerde kanıt olarak kabul edilebilmesi için üç özelliğe sahip olması gerekir : Resm edilen nesne önemli ve olayla ilgili olmalı ; Fotoğraf , olayı aydınlatacak pozisyon-
dan çekilmeli ve fotoğraf olay yerini iyi temsil etmelidir.

Zaten " Bir fotoğraf bin kelimeye bedeldir " (93) sözü olay yerinin tesbitinde hala geçerlidir.

dd. Video bandı : Video ile kayıt yeni gelişen bir olay yeri tesbit yöntemidir. Video bandı ile olay yerinin tamamı sistemli olarak kayıt edilirken aynı zamanda soruşturmacı bilgi de kayıt edebilmektedir. Kayıt sırasında olay numarası , tarihi , konuşmacı , kayıt yeri ve özellikleri açıklanır.

e. Sorgu sırasında uygulanacak polis teknikleri :

Kriminal polis sanığı ele geçirdikten sonra yapacağı iş onu sorgulamaktır. Sorgu çok önemlidir.

Sorguda " sorgucu ile sorgulanan arasında gerçek bir fikir düellosu " yapılır. Sorgulanan karşısındaki sorgucusunu tartar , onda bir zayıflık sezerse , sınımadan galip çıkabilecektir (94).

---

(92) ÖZGÜN , Bekir Nejdet : a.g.e. , s. 24.

(93) PADEM , Uğur : a.g.e. , s. 62.

(94) IN CIEPE , Marcel : a.g.e. , s. 66.

Bu duruma düşmemek için soruyu yapan kriminal polisin bir sorgunun temel kurallarını iyi bilmesi gerekir.

Bir sorgunun temel ilkeleri şunlardır :

- aa. Sorgucunun deneyimli olması gerekir ,
- bb. Dosyanın önceden incelenmesi gerekir ,
- cc. Sorulacak sorular önceden hazırlanmalıdır ,
- dd. İki taraf kesinlikle yalnız bulunmalıdır ,
- ee. Sorguda zamanından önce not alınmamalıdır ,
- ff. Sorgu ertelenmemelidir ,
- gg. Sorguya tüm araştırmalar yapıldıktan ve kanıtlar toplandıktan sonra başlanmalıdır ,
- hh. Sanık yalan söylüyorsa sinirlenmemeli , susarak dinlenmelidir ,
- ii. Sorular sorgulananın önceden tahmin edemeyeceği şekilde hazırlanmalıdır ,
- iii. Saniğin yaptığı fakat itiraf etmediği suçtan ötürü pişmanlık duyup duymadığı araştırılmalıdır ,
- jj. Sorguda saniğin gururu ile oynanmamalı ve tersine ona değer verildiği hissi yaratılmamalıdır ,
- kk. Sorgulanana sevecen davranılmalıdır ,
- mm. Sorulacak sorular " evet " ya da " hayır " olarak yanıtlandırılmayacak biçimde sorulmalıdır ,
- nn. Anlatım tutanağa geçerken sorgulananın kullandığı ifadeler değiştirilmemelidir ,
- oo. Sorguda zor kullanılmamalıdır (95).

C. KRİMİNAL POLİSİN AMAÇLARI :

Kriminal polisin amacını,, teknik yöntemlerle suçluluk veya suçsuzluğun saptanması yolu ile adli hata ya da yanlışlıkların önüne geçip bilimsel delil elde etmek ve insanlara insan gibi davranmak olduğunu yukarıda belirtmiştik. Şimdi bu amaçlara değinelim.

1. Bilimsel Delil Elde Etmek :

İşlenmiş bir suçta , suçun işlendiğini , nasıl , nerede , ne zaman , hangi araçla işlendiğini ve işlenmiş bu suçun sanık tarafından işlenip işlenmediğini gösteren tüm araçlara kanıt adı verilir (96).

Delil , hükmün verilmesi sırasında hakime yol gösteren , maddi olayın sübutu için vasıta olan , yaşanmış bir olayın dünya üzerinde bıraktığı izlerdir (97).

Kısaca böyle tanımlanan delilin bir sonraki aşaması ise bilimsel delil olacaktır.

Yargılama sırasında gerçeğin aranması ve bulunması için bilimden faydalanma yoluna gidilmektedir. Fizik , kimya , tıp , biyoloji , psikoloji v.b. bilimler o derece ilerlemişlerdir artık yargıların bundan faydalanmaması olanaksızdır. Yargılamada ilkel bilgilerden faydalanıldığına göre geliştirilmiş bilgilerden faydalanmamak için bir sebep olmasa gerekir. Nitekim bu gün , parmak izi , silah ve mermi incelemesi , izlerin analizi , zehirlenme , kan incelemesi konularında bilimden büyük faydalar sağlanmaktadır.

---

(96) YENİSEY , Feridun : Duruşma ve Kanun Yolları , İstanbul , 1988 , s.157.

(97) ÇALIŞKURU , Bedrettin : a.g.e. , s. 105.

Bu vicdani delil sisteminden bilimsel delil aşamasına gidildiğine işarettir (98).

b. Delilin Özellikleri :

Yargılama sırasında gözönüne alınacak bir delilin bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bu özellikleri :

- aa. Delil rasyonel ve realist olmalı ,
- bb. Delil olayı temsil edici olmalı ,
- cc. Delil ispat bakımından önemli olmalı ,
- dd. Delil müsterak olmalı ,
- ee. Delil kanuna aykırı olmamalı (99) şeklinde bir

sıralama yapabiliriz.

c. Yasaklanmış Deliller :

Burada üzerinde durmak istediğim nokta , delillerin hukuka aykırı olmaması yani hukuka aykırı delillerin durumunun ne olduğudur.

Ceza yargılamasının amacı , hukuk kuralları ile bağlı kalınarak maddi gerçeğin öğrenilmesidir. Ancak bu öğrenme amacı sınırsız değildir " Hakikat ne pahasına olursa olsun araştırılır " diye bir kural yoktur (100).

Devletin suçu ortaya çıkarma konusundaki görevi sınırsız değildir. Devlete olayla ilgili sınırsız bir araştırma yapmak yetkisi tanınırsa bu toplumun ve kişilik değerlerinin gözardına alınmasına yol açabilir. Daima gerçeği aramak mutlak amaç olarak kabul edilmemelidir. Çünkü o zaman kişilik haklarına saldırı çok daha fazla ve gerekçesi ile olur. Çağımızda ise bu olgunun kabul

(98) TOSUN , Üztekın : Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri , İstanbul , 1984 , C: 1 , s. 722

(99) FORTER , Murullah : a.t.e. , s. 543.

(100) YEMİŞEVY , Feridun : a.t.e. , s. 169.

edilmesi güçtür. Bu nedenle yasaman bazı olayların isbatını önceden yasaklamış , bazı delilleri ise elde edilmiş yolları hukuksal bulunmadığından , bunların dikkate alınmamasını istemiştir.

aa. Konusu bakımından yasaklanmış deliller :

Bazı deliller temsil ettikleri olayın konusu gözünde tutularak , ceza yargılamasında delil olarak kullanılmaları , bir hükme esas teşkil etmeleri kabul edilmemiştir. Örneğin : Devlet memurlarının sırt soklamakla yükümlü tutuldukları CYUY 49. madde de olduğu gibi.

bb. Temel Hakların korunması amacıyla yasaklanan deliller :

Bazı olay izlerinin yargılamada delil olarak dikkate alınması temel hakların korunması için yasaklanmıştır. Bu delil aslında yargılamada ispat edilmek istenen olayın bir parçasıdır, Ancak kişi hakları toplum yararından üstün tutulduğu için olayın aydınlatılması için kullanılamaz. Örneğin : CYUY 245. maddesinde belirtildiği gibi , tanıklıktan çekinme hakkını kullanan kişiye daha önce alınmış olan bildirimi okunamaz.

cc. Elde edilmesinde uygulanan yöntem dolayısı ile yasaklanan deliller :

Delili elde ederken uygulanan yöntem hukuka aykırıysa bu şekilde elde edilen delil " hukuka aykırı delil " olur (101). İspat edilmek istenen konu yasak bir konu değildir ancak delilin elde edilmesi sırasında hukuka aykırı bir yöntem kullanılmıştır. Örneğin : Serbest iradesi ile ifade vermesi gereken kişinin bu iradesine etki edilmesi halinde olduğu gibi.

İşte kriminal polisin önemi burada karşımıza çıkar.

Priminal polis suç delillerini yasal yoldan elde etmek durumundadır. Kriminal polis delili ya bilimsel olanaklarla ya da kuralına uygun sorguyla ortaya çıkaracaktır. Sorguda yasa dışına çıkılması karşımıza işkence kavramını çıkartır.

2. İşkence ve Kültü Muamelede Bulunmamak :

Yukarıda belirlediğimiz gibi kriminal polis tüm delilleri bilimsel yöntemlerle ortaya çıkaracaktır. Bilimsel yöntemlerden ayrılıp delili sanıktan zor kullanarak elde etmek uygun bir amaç olmaz. Ancak bazen sorgu sırasında bu kolay yolu tercih edenlere rastlanmaktadır. Bu nedenle tezimizin bu kısmında " işkence " ye değinmeyi uygun bulduk.

a. İşkencenin Tanımı :

Anayasamız açık bir tanım yapmaksızın 17. maddesinde , " Kimseye eziyet ve işkence yapılamaz " buyruğunu koymaktadır. Bu tanım yeteri olmadığı için 27 Şubat 1988 gün ve 19738 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Avrupa Sözleşmesi ile 10 Ağustos 1988 gün ve 19895 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İşkence ve Diğer Zalimane , Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine bakmayı uygun bulduk.

Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 1. maddesi , " işkence bir şahsa veya üçüncü şahsa , bu şahsın veya üçüncü şahsın işlediği veya işlediğinden şüphelenilen bir fiil sebebi ile cezalandırmak amacıyla bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayrılmış gözeten her hangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya böyle bir sıfatla hareket eden bir başka şahsın teşviki veya rızası ya da muvafakati ile uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veyahut tehdit veren bir fiil " olarak işkenceyi tanımlamaktadır.

İşkence , bir kimsenin cürmünü söylemek için cismine yöneltilen maddi ve manevi nitelikte eza verici hareketlerdir (102).

İşkence ; İnsan bedeninin ve ruhunun normal bütünlüğüne bir arıza , bir eksiklik , bir sapma , bir eza getirecek olan ve bu yolla insana bedensel ya da ruhsal bir acı çektirecek maddi ve manevi eylemlerdir (103).

b. İşkencenin Özellikleri :

İşkence konusunda Alman Ceza Yargılama Yasasına eklenen 136a maddesi konuya ışık tutacak niteliktedir. 136a nın genel çerçevesi sanığın serbest iradesini açıklamaya engel olacak yöntemlerin yasak olduğunu belirtmektedir. Diğer bir deyişle , sanık sorgu sırasında serbest iradesi ile karar vermeli ve buna uygun davranış güvence altına alınmalıdır.

Alman Yargılama Yasasınının 136a maddesi ilkeyi böyle bir biçimde belirledikten sonra bazı yasakları sıralamıştır. Bunlar ;

- Sanığın bedeni üzerinde etki yapabilecek her türlü davranış biçimi , kötü davranma , bitap düşürme , bedensel kuvvet uygulama yasaktır.

- Sanığın ruhi durumu üzerinde doğrudan doğruya etkili hile , hiptonizma , tehdit , yasada öngörülmemiş bir çıkarın vaad edilmesi yasaktır.

- Ceza yargılama kurallarına aykırı cebir kullanılması yasaktır.

- Sanığın hatırlama ya da karar verme yeteneğini zarara uğratan önlemlere başvurulması yasaktır (104).

(102) YCGK. , 4.4.1983 tarih ve 8 - 64 / 156 esas sayılı kararı.

(103) TUŞAİP , Erbil : Bin İnsan , Ankara , 1989 , s. 13.

(104) YANTICAN , Erdener : Ceza Yargılaması Hukuku , İstanbul , 1987 , s. 225

Bu yasaklara aykırı davranarak elde edilen beyanlar yargısal değerlendirmenin dışındadır , yani bu tür beyanlar delil olamaz ve karara dayanak teşkil edemez.

136a maddesinde yasaklanmış yöntemler olarak gösterilen hususlar örnek niteliğindedir. Yoksa bunlar bir numerus clausus kuralı değerinde değildir.

CİHAN suç teşkil eden sorgu yöntemlerini kötü işlemler , zorlama ve bitkin hale getirici nitelikteki sorgu (105) olarak üçe ayırmaktadır.

TUĞALP ise işkenceyi daha geniş inceleyerek aşağıdaki saptamaları yapmaktadır :

- İnsan bedenine hiç bir tıpsal , hukuksal veya sosyal bir zorunluluk olmadan , doğasına aykırı olarak , bir fiziksel ya da biyolojik maddi kuvvet uygulanması işkencedir ,

- Bedeni herhangi bir zorunluluk ve gerek olmadan normal fonksiyonlarından en küçük ölçüde bile saptıracak olan , bir engel içine sokmak işkencedir ,

- İnsan hakları içinde caiz görülen ancak yasalara aykırı olarak insanı tutma , alıkoyma , gözaltına alma , tutuklama ve bekletme işkencedir ,

- Yasal olsa bile insanı normal teamülleri aşacak bir işleme tabi tutma işkencedir ,

- Bedene hiç dokunmadan , insan ruhunu normalin dışına kaydıracak olan manevi tehdit ve etkileme eylemleri işkencedir (106) .

---

(105) CİHAN , Erol : Suç Teşkil Eden Sorgu Yöntemleri , MHAD , İstanbul , 1971 , No: 7 , s. 79 vd.

(106) TUĞALP , Erbil : a.g.e. , s. 14.

tanımı ve özellikleri verilen işkence çağıdağ ülkeler ve hukuk devletlerinde kabul edilemez. Çünkü :

- İşkence insanlığa yakışmaz ,
- Sanığın masum olması olasıdır ,
- Masumlardan bir kısmının işkence zoru ile işlemediği bir suçu kabullendiği çok görülmüştür ,
- Sanık gerçekten suçlu olsa dahi , suçun cezasını yasa göstermiştir. Ayrıca işkence cezasına hem de suçlu olduğu mahkeme kararı olmadan çarptırılmasına olanak yoktur.
- Bütün medeni milletler işkenceyi yasaklamıştır ,
- Masumların cezalandırılmasından ise , suçluların cezasız kalmasının tercih edilmesi , ceza adaletinin esaslarından bir tanesidir (107).

c. İşkence ile Elde Edilmiş Delillerin Hukuki Değeri :

Yukarıda değinilen yasaklanmış delillerden herhangi bir tanesinin yargılama sırasında mahkemenin huzuruna geldiğinde durum ne olacaktır ? Bu tür delilin mahkemenin hükmüne dayanak olup olmayacağı tartışmalıdır.

Alman Yasalarında iki halde değerlendirme yasağı vardır. Bunlar , yukarıda da belirtildiği gibi Alman Yargılama Yasasının 136a maddesinin 2. fıkrasında sayılmış bulunan yasak sorgu yöntemlerinin uygulanması yolu ile elde edilen deliller ile adli sicil silinmiş olan veya silinmesi gerektiği halde henüz silinmemiş olan sabıka kayıtları , ilgili aleyhine kullanılamaz ve duruşmada bir delil olarak değerlendirmeye tabi tutulamaz.

---

(107) CİHAN , Erol : Ceza Muhakemesi Hukukunun Gayesi , İHFM , 1962 , C. : XVIII , Sayı : 3 - 4 , s. 82.

Alman öğretisi yukarıda sayılan iki hal dışında kalan hallerde , yasaklanmış delillerin duruşmada değerlendirilmesini " Hak gerçevesi teorisi " (RECHTSGERECHESHEITSTHEORIE) gerçevesinde bir sonuca ulaştırmaktadır.

Alman mahkeme kararları ile yerleşmiş olan bu teoriye göre , hukuka aykırı delillerin duruşmada hükme dayanak olup olmasında " delilin elde edilmesi ile gerçekleşen hukuka aykırılığın , sanığın haklarını ne ölçüde ihlal ettiğine bağlıdır ". Eğer ihlal sanığın hakları bakımından önemli ise hukuka aykırı delil hükme dayanak olamaz. Buna karşılık yapılan ihlal ikinci derecede ise veya sanık hakları açısından hiç bir önem taşımamakta ise , hukuka aykırı olmasına rağmen delil hükme dayanak olabilmektedir. Burada bir değerlendirme yapılırken öncelikle ihlal edilmiş normun kimin yararına konmuş bulunduğu bakılmaktadır.

Alman Federal Yargıtayı , hukuka aykırı delillerin bir yargılamada sırasında hükme dayanak olması sorununda , ihlal olan normun yargılamada koruduğu menfaate ve normun çıkarılmasındaki amaçla gerçekleşmiş bulunan ihlalin sanığın hukuki durumundaki sonuçlarına bakarak , yasaklanmış delilin hükme dayanak olmasını kabul ya da red etmektedir (108).

Türk hukukunda hukuka aykırı delillerin kullanılmasını yasaklayan her hangi bir hüküm yoktur. Ancak polisteki ikrar bir delil olarak kabul edilmemekle birlikte , tutanakta insana olan sorgucu polislerin daha sonra tanık sıfatı ile mahkeme huzurunda yapacakları bildirim delil olabilmektedir (109).

---

(108) YENİSEY , Feridun : a.g.e. , s. 172.

(109) YENİSEY , Feridun : a.g.e. , s. 170.

D. KRİMİNAL POLİSİN HİZMET BİRİMLERİ :

Kriminal polis yukarıda belirtilen amaçlarını gereği gibi yerine getirebilmek için , kendi içerisinde de uzmanlık isteyen teknik birimlere ayrılmıştır.

Biz her birimi ayrı ayrı inceleyeceğiz.

1. Balistik Bölümü :

6136 sayılı yasa kapsamına giren suçlar ile ateşli silahla işlenen tüm suçlara bakma görevi , balistik bölümüne aittir (110).

a. Balistik Bölümünün Görevleri :

11. Ekim 1984 gün ve 18542 sayılı Resmi Gazetede yayın - lanan Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez ve Bölge Kriminal Polis Labo- ratuarları Teknik Hizmet Yönetmeliğinin 12. maddesi bu bölümün görevlerini şöyle sıralamaktadır :

- Silah , mermi , kovan ve her türlü alet ve bunlara ait izler üzerinde inceleme yaparak , bu konularda ilmi ve teknik delilleri belirlemek , bunlar ve bunlara ilişkin diğer talepler hakkında görüşlerini bildirmek ;

- Faili meçhul yaralama , öldürme , saldırı ve benzer olaylara ait kovan ve mermi çekirdeklerini laboratuvarlarda inceleyip tasnife tabi tutarak arşivleme ve bunların ele geçen ateşli silahlarla ve diğer olaylarla irtibatını araştırıp gözünlenmesine yardımcı olmak ;

- Ateşli ve ateşsiz silah , fişek , bıçak ve çeşitli aletlerin 6136 sayılı yasa kapsamına dahil yasak silahlardan olup olmadığını muayene ve denemelere tabi tutarak belirlemek ;

(110) KAYA , Muhittin : Maddi Suç Delilleri ve Kriminal Polis Laboratuvarları , Ankara , 1990 , s. 20.

- Ateşli ve ateşsiz silahlarla bunlara ait fişek , akso-
bıçak , kılıç v.b. aletlerin 6136 sayılı yasaya göre antika olup
olmadıklarını saptamak ;

- Ruhsatlı ve ruhsata bağlanacak silahların numaralarını
inceleyerek bunların orijinal veya sonradan vurma olup olmadıklarını
fiziki ve kimyasal aşındırma yöntemleriyle incelemek marka , çap
ve diğer özelliklerini saptamak ;

- Yaralı veya cesetlerden elde edilen elbiseler ya da
doğrudan doğruya cesetteki yaralar üzerinde fiziki ve kimyasal
incelemeler sonucu mermi giriş ve çıkış yönleri ile atış mesafesi
ayrıca diğer kesici , delici alet izlerini tesbit ve tayin etme ;

- Ateşli silahlar ve benzeri şekillerde vuku bulan bir
taksirli olayda kusur derecesinin belirlenebilmesi bakımından
görüşte bulunmak ;

- Talep edildiğinde nakil vasıtalarının motor ve şasi
numaralarını fiziki ve kimyasal aşındırma yöntemleri ile inceleyip
görüş bildirmek ;

- İncelemeye tabii tutulan silahlardan elde edilen kovan
ve mermi çekirdeklerini yıllara ve illere göre sınıflandırmak ;

- Yurtdışında vatandaşlarımızla ve dış temsilciliklerimizle
ze kargı ateşli silahlarla işlenen saldırı ve benzeri olaylarda
bu ülkelerden suç delillerine ait bilgiler istemek , suçluların
belirlenmesi amacı ile karşılıklı teknik işbirliği yapmak olarak
sıralanmaktadır.

b. Balistik Bölümünün Aşakları :

aa. Mukayese Mikroskopu : Bu mikroskopla olay yerinde
den elde edilen kovaların çap ve tiplerine göre ayarını yapular.
Daha sonra faili meçhul arşivinde belirlenmede bulunan diğer aynı tip

kovanlarla karşılıklı olarak taramaları ve aralarında herhangi bir ilgi olup olmadığının karşılaştırması yapılır (111).

bb. Stereo Mikroskobu : Bu mikroskopla olay yerinden elde edilen kovanlar ile laboratuvarlarda deneme atışı sonucu elde edilen kovanların karşılıklı olarak karşılaştırmaları , fotoğraf çekimi ile yapılır (112).

2. Grafoloji ve Sahtecilik Bölümü :

Sahtecilik kısa olarak , gerçeğin herhangi bir şekilde hile ya da aldatma yolu ile değiştirilmesidir , denilebilir.

a. Grafoloji ve Sahtecilik Bölümünün Görevleri :

Kriminal Polis Laboratuvarları Teknik Hizmet Yönetmeliği 12. maddesinde bu görevleri ;

- El ve daktilo makinası yazıları ile değişik belgeler üzerine atılmış imzaları inceleyip , hangi kişi ya da makineye ait olduklarını veya sahteliğini belirlemek ;

- Mühür , damga , kase ve benzerlerinin orijinalleri ile uygunluklarını ya da sahteliğini belirlemek ;

- Kağıt , pul , banknot ve benzerleri üzerinde yapılan çesitli sahtecilik , kalpazanlık işlemlerini saptama ve birbiri ile irtibatlandırma ;

- Gerektiğinde belgeler üzerinden parça kesmek yolu ile mürekkep örnekleri alarak , fiziki ve kimyasal incelemeler yapmak ;

- Fotoğraflar üzerinde , fotomontaaj , rütüs ve benzer usullerle yapılmış değişiklikleri belirlemek ve ayrıca bunları

---

(111) KAPADİMLİ , İ. Metin : a.g.e. , s. 82.

(112) KAPADİMLİ , İ. Metin : a.g.e. , s. 82.

diğer fotoğraf veya kişilerle karşılaştırarak kime ait olduklarını belirlemek ;

- Suç delili niteliğindeki parmak izi tesbit ve teşhis istemlerini inceleyip sonuçlandırmak ;

- Çeşitli olaylarla ilgili olarak elde edilen ve suç unsuru taşıyacak nitelikte yazı , bildiri ve benzer dökümanları arşivleyip kişiler bakımından irtibatlarını araştırmak ;

- Belgeler üzerinde ilave , silme , kazıma ve benzer yollarla meydana getirilen sahte işlemlerde , işfal kabiliyeti , suç unsurlarının oluşması ve şekil şartları bakımından görüşte bulunmak ;

- Her an sahteciliğe konu olabilen sürücü belgeleri , hüviyet cüzdanları , pasaport ve benzer belgelerin düzenlenmesinde kullanılan soğuk damga , mühür , kaşe ve yetkili kişilerin imza örneklerini ilgili birimlerden isteyerek arşivleme ve karşılaştırma işlemleri için hazır bulundurma ;

- Sahteciliğe konu teşkil eden banknot , pul , yabancı para ve benzerlerinden örnekler alarak karşılaştırmaya elverişli koleksiyonlar hazırlamaktır.

b. Grafoloji ve Sahtecilik Bölümünün Kullandığı Araçlar :

aa. Görüntü Dönüştürü (İnfra-red image converter)

cihaz : İnsan gözünün algılayamadığı kızıl ötesi (infra-red) ışın sahası algılanabilir hale getirildiği takdirde gizli bilgiler açığa çıkabilir. Bu cihaz her maddenin kendine has yapısı nedeni ile farklı derecede kızıl ötesi ışınları emmesi , yansıtması ya da geçirmesi esasına dayalı olarak çalışır (113).

(113) KAYA , Muhittin : a.g.e. , s. 72 ; İNFARENLİ , İ. Metin : a.g.e. , s. 83.

Bu cihazla insan gözünün algılayamadığı ışık sahası aydınlatılarak incelenen maddenin yapı fonksiyonları fiziksel inceleme yolu ile ortaya çıkarılır. Bu cihaz aynı zamanda incelen eşyanın beyaz ışık şartlarında ve kızıl ötesi ışık şartlarında da fotoğraflanmasına olanak vermektedir.

Bu cihazla yapılabilen polise yararlı başlıca işler ; Mürekkep ya da boya ile gizlenmeye çalışılmış yazı , imza , kaşe , mühür , fotoğraf ve benzerlerinin okunur veya görünür bir hale getirilmesi ve gerekirse fotoğraflanması ; Farklı yapıda boyalı kalemle yazılmış sürgarjin saptanması ve fotoğraflanmasıdır.

bb. Fulaj İzi (Esda) Cihazı : Kağıt üzerinde özellikle tükenmez kalem ve kurşun kalem ile yazılan yazılarda baskı sonucu , kalem yolu üzerindeki kağıt molekülleri diğer kısımlara nazaran daha fazla sıkışır ve yoğunlaşır. Yine baskı nedeni ile kağıdan ön yüzünde girintiler arka yüzünde ise çıkıntılar oluşur , bunlara teknik olarak Fulaj izi denilmektedir (114).

Bu cihaz ile , şüpheli yazı taşıyan belgelere beşbin voltaja kadar elektrostatik elektrik yükleyip küçük karbon taneleri püskürtülmekte , kalem yoluna isabet eden kısımlar kağıdın diğer kısımlarına nazaran daha fazla elektrik yüklü olduğundan karbon taneciklerini tutmakta böylelikle tüm hatlar gözle görülür hale gelmektedir. Bu cihaz yazılan yazıyı kağıdın altındaki dört veya beşinci yaprağa kadar saptayabilmektedir. Daha önceden yazılmış ipucu sayılabilecek belgeler yazanlar tarafından gözleriyle görülemediğinden bu cihazla rahatlıkla saptanabilecektir.

cc. Longaxatör (Projektina) Cihazı : Değişik türde sahtecilik olaylarının saptanması ile ilgili olarak kızıl ötesi (infra-red) ve mor ötesi (ultra-viole) ışık içeren ayrıca aynı zamanda yatay ve titreşim ışık sağlayabilen , üzerinde bir fotoğraf makinası televizyon kamerası ve ekinde monitör bulunan komplike bir cihazdır (115).

Bu cihazla , mor ötesi (ultra-viole) ışık altında para , pul , kıymetli evrak ve kimyasal işlemlerin incelenmesi ; parmak izi karşılaştırması ; fulaj izi saptanması ; daktilo makina yazılarının üst üste , yan yana karşılaştırılması benzer ve farklı yönlerinin saptanmasında kullanılır.

3. Patlayıcı Maddeler Bölümü :

Hararet veya şok tesiri ile değişikliğe uğrayan , yüksek derecede ısı , çok hacimde gaz meydana getiren katı , sıvı ve gaz halindeki kimyevi bir tertip veya karışımlara patlayıcı madde adı verilir (116).

Patlama ise ; katı , sıvı ve gaz halindeki patlayıcı maddelerin kıvılcım , reaksiyon ve şok etkisi ile ateşlenmesi sonucu yüksek derecede ısı , ışık , gaz , ses ve basınç meydana getirerek hava içerisinde aniden ve şiddetle yayılmasıdır.

Patlayıcı Maddeler Bölümünün Görevleri :

Kriminal Polis Laboratuvarları Teknik Hizmet Yönetmeliği 12. maddesinin c.bendinde bu görevler :

- Patlayıcı maddelerle ilgili olarak meydana gelen olaylarda elde edilip gönderilen patlamış veya patlamamış bombalar

---

(115) İYAY , Muhittin : a.g.e. , s. 74.

(116) İYAY , Muhittin : a.g.e. , s. 85.

ve artıkları üzerinde fiziki ve kimyasal incelemeler yaparak , bunların menşei , tipini , patlayıcı nevini , kurgu ve sistemini zararsız hale getirme usullerini tesbit etmek ;

- İllerden gönderilen bomba bilgi formlarını inceleyip değerlendirme ve tasnif ederek , Milli Bomba Bilgi Merkezine işleyip , bunun diğer olaylarla irtibatını araştırmak ;

- Geliştirilen yeni kurgu ve sistemleri veya ele geçen önemli olaylara ait bilgileri , zararsız hale getirme usulleriyle birlikte tüm bomba uzmanlarına bildirmek ;

- Önemli olaylarda bombaları zararsız hale getirmek için illerdeki uzmanları takviye etme veya yardımcı olma amacıyla olay yerine yeteri kadar uzman sevk etmek ;

- Yurtiçi ve uluslararası bombalama olaylarına izleyip yabancı ülkelerin benzer kuruluşları ile teknik bilgi alışverişinde bulunarak , Milli Bomba Bilgi Merkezini geliştirmektedir.

4. Kimya Bölümü :

a. Kimya Bölümünün Görevleri :

KPLTY.'nin 12.maddesinin d bendinde bu görevler :

- Her cins uyuşturucu narkotik ve psikotrop maddelerin analizini yaparak , cinsini , saflık derecesini ve karışımındaki maddeleri saptamak ;

- Analizini yapmış olduğu uyuşturucu maddelerin özelliklerini bilgisayara yüklemek sureti ile ele geçen diğer benzer uyuşturucular ile irtibatını sağlamak ;

- Talep olduğunda kan , idrar ve diğer vücut sıvılarında alkol ve uyuşturucu madde arayıp bunu saptamak ve varsa oranlarını belirlemek ;

- Patlayıcı maddelerin analizi ile cins ve karışım oranlarını belirlemek ve diğer olaylarla irtibatını araştırmak ;

- Boya , cam , leke , kağıt , kumaş , mürekkep ile çeşitli metalleri analize tabi tutarak delilleri belirlemek ;

- Patlayıcı madde ve bomba düzeneklerini hazırlayan , taşıyan ve çeşitli şekillerde temas sureti ile ilişkisi olabileceğinden şüpheli kişilerden svaplar alarak , kimyasal incelemelere tabi tutarak irtibat ve ilgisini saptamak ;

- Ateşli silahlarla işlenen olaylarda şüphelilerden svaplar alarak ateş edip etmediğini , mermi yaraları etrafından alacağı örneklerle de atış mesafelerini belirlemek şeklinde bir sıralamaya sokulmuştur.

b. Kimya Bölümünün Araçları :

aa. Gaz kromatografisi ,

bb. Un/visible spektrofotometre ,

cc. Atomik absorpsiyon spektrofotometre ,

dd. İnce tabaka kromatografisi ,

ee. Fourier transform infra-red spektrofotometre ,

ff. Likit kromatografisi ,

gg. Termal analizör , kimya bölümünde kullanılan birer

araçtır (117).

5. Teknik Fotoğraf Bölümü :

KPLTY'nin 12 maddesinin e bendinde bu bölümün görevleri :

- Laboratuvar bölümü uzmanları tarafından ihtiyaç duyulan hallerde suç delilleri ile kimyasal ve fiziksel bulguları ; normal , mikro , makro , kızıl ötesi , mor ötesi ve diğer usulleri

(117) KAMA , Muhittin : a.g.e. , s. 124 - 136 ; İZMİRİ , i.
Notin : a.g.e. , s. 84.

hullanarak fotoğrafla saptamak ve karşılaştırma tabloları hazırlayarak irtibat kurulabilmesine olanak vermek ;

- Olay yerinde yapılacak inceleme ve araştırmalarda , suç delillerinin yerini , pozisyonunu ve diğer hususları açık bir şekilde fotoğraflarla tesbit etmek ;

- Önemli olaylarda , laboratuvar konuları ile ilgili olarak çekilmiş suçlu fotoğraflarını ölçümlü olarak büyültmek ve karşılaştırma tabloları hazırlamak ;

- Laboratuvar konuları ile ilgili olarak çekilen film - leri arşivleyerek korumak , olarak sayılmaktadır.

6. Parmak İzi Bölümü :

KPLTY' de ayrı bir birim olarak düzenlenmemesine rağmen öneminden ötürü " parmak izini ayrı bir bölüm olarak anlatacağız.

a. Parmak izinin tanımı :

Vücudumuzu kaplayan derinin özellikle el ve ayaklardaki parmakların iç yüzeylerinde bir kısım şekiller oluşturduğunu açık olarak rahatlıkla görebiliriz.

Düzensiz aralıklarla dizilmiş olan bu çizgiler sıra ile bir alçak , bir yüksek olmak üzere sıralanırlar. Kabartma bir çizgi şeklinde olan bu hatlara " Papil hatları " denir (118). Papil hatları alt deri tabakalarında sıralanmış olan sinir ucu yumakları ve ter bezlerinin üst deriye kadar çıkmış olan ter çıkış deliklerinin yan yana bir yükseklik halinde dizilmelerinden ibarettir.

Parmak izlerinin oluşumunu sağlayan diğer hususlardan biri de " Por delikleri "dir. Por delikleri ; parmak uçlarından

ter ve sıvı maddelerin çıkmasını sağlayan deliklerdir. Parmak uçları por deliklerinden salgılanan sıvı maddeler nedeniyle devamlı nemli bulunur. Parmak izinin oluşumunu sağlayan unsurları kısaca belirledikten sonra tanımına geçelim.

Parmak izi ; parmağın en uç boğumundan tırnak dibine kadar olan bölgedeki papil hatlarının dokunduğumuz yüzeylerde kalan şekillerine denir (119).

Parmak izi : Parmakların ucundaki mesamet (= cildin solunumunu sağlayan delikler) deliklerinden çıkan ter ve yağların bıraktığı izlerdir (120).

Parmak izlerinin hüviyetin teşhisinde kullanılması ilk olarak Bengal'de memur olarak çalışan bir İngiliz olan Sir William HERSCHEL tarafından ortaya atılmıştır (121).

1843 - 1920 yılları arasında Tokyo'da bir hastahane doktor olarak çalışmış olan Henry FAUIDS japon ırkının parmak izleri üzerinde çalışmalar yapmış , çalışmalar sonucu bu izlerin ırkla hiç bir ilgisinin olmadığını görmüş ve suçluların olay yeri ile çevresinde bıraktığı parmak izlerinden faydalanılması fikrini ortaya atmıştır.(122).

Bir İngiliz antropolojisti olan Sir Francis GALTON kalıtımla ilgili olarak " çocuklar ve ebeveynlerinin parmak izleri arasında gerçek bir ilginin bulunduğunu " savlamış ve bu düşüncüyü ispata çalışmıştır (123).

---

(119) APHAN , Seyfettin : a.g.e. , s. 22.

(120) GÜLLİ , Nevzat : Kriminoloji Ders Notları , Adli Tıp Enstitüsü , İstanbul , 1989.

(121) SÖYÜMEZ , Ahmet : Kriminalistik , İstanbul , 1977 , s.35.

(122) İSİZ , Arif : a.g.e. , s. 50.

(123) ROBINSON , H.M. : İlim - Cürüm Savaşı , Ankara , 1949 , s. 22.

HERSCHEL ve FAULDS'un çalışmalarını birleştiren GALTON parmak izlerine bir yön vermiş ve daha önceleri HERSCHEL ile çalışın Sir Edward HENRY ile birleşerek , kendi adlarını verdikleri HENRY - GALTON sistemini kurmuşlardır (124).

b. Parmak İzinin Özellikleri :

aa. Değişmez ve değiştirilemez oluşu : Papil hatlarını oluşturan sinir ucu yumakları ve ter bezlerinin parmak uçlarındaki alt deri tabakalarında olması , üst deri tabakasında aynen alt derideki görünümünü verir. Herhangi bir sebeple üst deri tahrip olsa bile bir kaç gün sonra meydana gelen üst deri önceki halinin aynısı olur. Dolayısı ile üst deri tabakasındaki bir bozulma sebebi ile parmak izi şeklinin değişmesine olanak yoktur.

Parmak izleri daha çocuk doğmadan oluşur ve ölümünden sonra parmak uçlarındaki deriler çürüyünceye kadar varlığını devam ettirir (125). Bundan papil hatlarının yapısı ve şeklinin değişmediğini ancak kişinin gelişimine bağlı olarak geliştiğini görmekteyiz.

bb. Benzemez ve benzetilemez oluşu : Parmak izinin öneminin anlaşıldığı günden günümüze kadar yapılan çalışmalarda birbirinin aynı olan iki parmak izi saptanamamıştır. GALTON'un hesabına göre , birbirlerine tamamen uyan iki parmak ikizinin bulunabilmesi için altmışdört milyar kişinin parmak izinin karşılaştırılması gerekir (126).

(124) ÜKSÜZ , Arif : a.g.e. , s. 51.

(125) KORHAN , Ertuğrul : Parmak İzleri ve HENRY - GALTON Tam Tasnifi , Ankara , 1967 , s. 2.

(126) SÖNMEZ , Ahmet : a.g.e. , s. 30.

cc. Tasnif edilebilir oluğu : Parmak şekillerinin ve dolayısı ile parmak izlerinin değişmez-değiğtirilemez ; benzemez ve benzetilemez olduklarının kesin olarak saptanmasından sonra kişilerin kimliklerinin saptanmasında kullanılmaya bağlanmıştır.

c. Parmak İzinin Önemi :

Parmak izleri bu gün kesin delil niteliğindedir. Polis hizmetlerinde suçluların kesin olarak saptanmasında yararlanılır. Bu niteliğini değişmez-değiğtirilemez , benzemez-benzetilemez ve tasnif edilebilir olabilmesinden alır.

7. Kriminal Poliste Kullanılan Diğer Aletler :

a. Kaydedici Göz (The recording eye) :

Polise takip ve gözetleme hususunda en büyük yardımları sağlayan cihazlardan biridir. Takipte esas takip edilenin bunu anlamamasıdır. İşte alet bunu sağlar , aletin esas dürbüne çok kuvvetli bir fotoğraf makinasının monte edilmesi ve beraberce çalışma sisteminin uygulanmasıdır. (127).

b. Alkol Saptama Cihazı (The Lorkenstein Breathalyzer)

Amerika'lı LORKENSTEIN tarafından icat edildiği için onun adını alan bu cihaz , içkili olan kimseleri ve alınan oranı rahatlıkla saptayabilmektedir (128).

c. Yalan Makinası (Lie - detector) :

Yalan söylemek için özel bir çaba sarfetmek gerektiği anlaşılınca , bu enerji harcamasının saptanabileceği , böylelikle o anda doğru söylenmediğinin anlaşılabilceği (129.) , esasına

(127) ÖZÜM , Bekir Nejdet : a.g.e. , s. 19.

(128) ÖZÜM , Bekir Nejdet : a.g.e. , s. 20.

(129) ÖZÜM , ÖZÜM - ÖZÜM , Nevzat : Heyecan Östergesi ve Ceza Hukuku , İHHK , C. : XXX , No : 3-4 / s. 498 vd.

dayanan yalan makinesinin kullanılması şu şekilde olur,

Önce sağlıklı rahat bir koltuğa oturtulmakta , elektrik süpürgesinin hortumuna benzer bükülebilir bir hortum suçlunun göğsünün etrafına yerleştirilmekte yine doktorlarca kullanılan olan tansiyon ölçme kollarına benzer bir kolluk suçlunun koluna sarılmakta ve nihayet elektrolar suçlunun bileğine bağlanmaktadır.

Cihaz operatörü suçluya her zaman cevaplarını verebileceği örneğin ismi , yaşı , aile durumu ve benzeri soruları sormaya başlar. Bu ilk soruşturma suçlunun normal sorulara karşı tepkisini saptamaya yarar. Sonra suçluya atılı suçla ilgili sorular sorulur eğer suçlu doğru söylüyorsa cihazın ibresi normal bir grafik çizer ama yalana kaçıyor ise cihaz yalanlara göre kağıt şerit üzerinde sıçramalar yapar.

E. ADLİ TIP KURUMU İLE KRİMİNAL POLİS HİZMET BİRİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ :

1. Adli Tıbbın Tanımı :

Adli Tıp adından da anlaşılacağı gibi , tıp ve hukuku yapısında birleştiren bir bilim dalıdır. Bu ilim karşısına çıkan her çeşit adli olayı kendisine kattığı ilim bölümlerine dayanarak çözümlenmeye çalışmaktadır.

Adli Tıp , adliyeye özellikle cezai ve hukuki bakımlardan çok yardımlarda bulunur. Suç ve kabahatin ortaya çıkartılmasında , suç araçlarının araştırılmasında ve tanısında , suçlunun toplum düzenlerine uymayan hareketleri sonunda meydana gelen olaylarda , suçlunun kimliğinin belirlenmesinde ve ayrıca yaşının ve cinsinin saptanmasında , kişinin cezai sorumluluğunda , medeni yeterliliğinin var olup olmadığı yönünde adli tıp hukuka çok büyük hizmetler

vermektedir (130).

Adli Tıp Kurumunun oluşturulurken , Önce ölüm sebeplerini ortaya koymak için Morg , ardından ceza sorumluluğunu incelemek üzere Gözlem dairesi ile zehirlenmeleri inceleyen Toksikoloji ve zamanla , Balistik ve grafoloji , Biyoloji , Trafik , Işınlar , Klimatoloji gibi ihtisas dalları oluşturulmuştur (131).

2. Adli Tıp Kurumunun Görevleri :

14 Nisan 1982 tarih ve 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Yasası

1. maddesinde , Adli Tıp Kurumunun kuruluş amacını " Adalet işleminde bilirkişilik yapma " olarak göstermiştir. Görevi düzenleyen 2. madde ise , Adli Tıp Kurumunu ; Mahkemeler ile yargıçlıklar ve savcılıklar tarafından gönderilen Adli Tıp ile ilgili konularda bilimsel ve teknik görüş bildirmek , olarak göstermektedir.

3. Adli Tıp Kurumunun Bölümleri :

Adli Tıp Kurumu 6 ihtisas dairesi ile bunlara bağlı 26 şubeden oluşur. Bunlar :

a. Morg İhtisas Dairesi :

ATKY'nin 17. maddesinde bu dairenin görevi ; Mahkemeler ile yargıçlıklar ve savcılıklar tarafından gönderilen ceset ve ceset organları ile canlılara ait dokular ve kollar üzerinde her türlü incelemeleri yapmak ve sonucu bir raporla saptamak olarak gösterilmiştir. Şubeleri ; Otopsi , Anatomi , Histopatoloji ve Antropometri olmak üzere dört tanedir.

b. Gözlem İhtisas Dairesi :

ATKY'nin 18. maddesinde bu dairenin görevi ; Mahkemeler ve yargıçlarca gözleme tabi tutulmasına karar verilenleri gözleme

---

(130) GÖK , Şemsi : Adli Tıp , İstanbul , 1983 , s. 1.

(131) GÖK , Şemsi : a.t.e. , s. 2.

buldu tutmak ve bu gözlem sonucunu bir raporla saptamak şeklinde gösterilmiştir. Şubeleri ; Gözlem , Psikolojik tetkikler , Test değerlendirme ile Elektro-ensefalo-grafi ve elektromiyografi olmak üzere dört tanedir.

c. Kimyasal Tehliller Dairesi :

ATKY'nın 19. maddesinde bu dairenin görevi ; Mahkemeler ile yargıçlıklar ve savcılıklar tarafından gönderilen toksikolojik gıda , sınaı , narkotik , ilaç ve diğer çeşitli maddeler ile alkometrik analizler yapmak ve sonucu raporla saptamak şeklinde gösterilmiştir. Şubeleri ; Toksikoloji , Narkotik , Gıda - sınaı - ilaç ve çeşitli maddeler , Alkol ve alkollü maddeler , Araştırma olmak üzere beş tanedir.

d. Biyoloji İhtisas Dairesi :

ATKY'nın 20. maddesinde bu dairenin görevi ; Mahkemeler ile yargıçlıklar ve savcılıklar tarafından gönderilen kanlı eşya , sperm lekeli , lekeli eşya , kan grupları ve faktörleri , babalık tayini , kan sayımı , kan ve omurilik suyunda bakteriyolojik ve serolojik incelemeler yaparak sonucu bir raporla saptamak , olarak gösterilmiştir. Şubeleri ; Bakteriyoloji , Hematoloji ve Seroloji olmak üzere üç tanedir.

e. Fizik İncelemeler Dairesi :

ATKY'nın 21. maddesinde bu dairenin görevi ; Mahkemeler ile yargıçlıklar ve savcılıklar tarafından gönderilecek silah , mermi , yazı (Grafolojik - Daktiloskopik) , fotoğraf , resim ve imza ile bu nitelikteki parmak izleri , radyolojik , radyoizotop , klimatolojik , materyal ve olaylarla ilgili olarak incelemeler yaparak sonucu raporla saptamak olarak gösterilmiştir. Şubeleri ; Balistik , Grafoloji , İzimler , Adli fotoğrafı ve Klimatoloji

olmak üzere beş tanedir.

f. Trafik Dairesi :

ATKY'nın 22. maddesinde dairenin görevi ; Mahkemeler ile yargıçlıklar ve savcılıklarca gönderilen trafik olayları ile ilgili konularda perekli muayene ve incelemeler yapmak ve sonucu bir raporla saptamak şeklinde gösterilmiştir. Şubeleri ; Nasar trafik ve değerlendirme , Motor tetkikler , Araç teknik kontrol laboratuvarı , Yol ve trafik kaidelerini değerlendirme , Psiko- teknik laboratuvar ve Kazaları inleme ve eğitim olmak üzere altı tanedir.

4. Karşılaştırma :

Adli Tıp Kurumunun morg ve gözlem ihtisas dairelerinin dışındaki daireler ile kriminal polisin anlatılan hizmet birimleri arasında yakın bir benzerlik vardır.

Gerçekten ATKY'nın 19 , 20 , 21 , 22. maddelerinde düzenlenen Kimyasal tahliller , Biyoloji , Fizik incelemeler ve Trafik ihtisas daireleri ile KPLMHY'nin 12. maddesinin a , b , c , d , e bentlerinde düzenlenen Balistik , Sahtecilik , Patlayıcı maddeler , Kimya ve Teknik Fotoğraf hizmet birimlerinin görevlerinin birbirine çok benzediği ve nerede ise adlarının da aynı olduğu açıkça görülebilir. Yani yukarıda sayılan ihtisas daireleri ile kriminal polisin hizmet birimlerinin aynı işleri gördüklerini rahatlıkla söylenebilir. Bu ihtisas daireleri ile hizmet birimleri görevlerine giren işleri rahatlıkla yapabilir.

Ancak kriminal polisin çalışma sahası , Adli Tıp Kurumu sahasına nazaran daha sınırlıdır. Bu hizmet birimlerine başvurabilen ve KPLMHY'nin 13. maddesinde sayılan mahkemeler , Adli Tıp Kurumuna başvurabileceklere oranla daha az sayıdadır.

Kriminal Polis Laboratuvarlarında verilen bilirkişi raporları genellikle yargıçlarca yeterli görülmemekte , buradan gelen rapor dosya ile birlikte üst durumunda olan Adli Tıp Kurumuna gönderilerek son görüş istenmektedir.

Aralarında en önemli fark , polis tekniklerinin tamamen dışında , özel bir bilgiyi gerektiren Horg ve Gözlem dairelerinin varlıklarıdır. Bunlar tamamı ile Adli Tıp Kurumunun tekelindedir. Özellikle gözlem dalında Yüksek Mahkeme bu konuda uzman olan diğer tıp birimlerinin görüşü ile de yetinmemekte , durumun bir kere de en üst makam olan Adli Tıp Kurumundan sorulması gerektiğini ısrarla belirtmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Her insan topluluğu gibi devlet de canlı bir varlıktır. Devletin de insan bünyesi gibi bir yapısı ve bu yapı içerisinde değişik organları vardır. Bu organlardan biri belki de en önemlisi bünye içerisindeki zararlı maddelerle savaşmak , onları etkisiz hale getirmektir. İnsan vücudunda alyuvarların yaptığı bu savaşı devlet yapısı içerisinde " kolluk " kuvvetleri üstlenmektedir.

Devlet yapısında önemli bir görev üstlenen kolluk gücü ; Genel kolluk , özel kolluk , yardımcı kolluk ve özel güvenlik örgütleri diye dörde ayrılmaktadır. Genel kolluk ise , polis ve jandarmadan oluşmakta ve yurdun genel güvenliği ile huzurundan sorumlu tutulmaktadır. Özel kolluk , yardımcı kolluk kuvvetleri ile özel güvenlik örgütleri ise , kendi özel yasalarında işaret edilen görevleri üstlenerek , genel kolluğu yardımcı olmaktadır.

Genel kolluğun önemli bir kısmını oluşturan polis ise , kamu düzen ve güvenliğini sağlamak için yapmakta olduğu savaşta başarı kazanabilmek için çağın gereği olarak gelişen teknikleri kullanmak zorunda kalmıştır. İşte bu zorunluluğun sonucu " kriminal polis " kavramı ortaya çıkmış ve ardından da laboratuvar çalışmalarına başlanmıştır.

" Her şeyi bilen , hiç bir şeyi tam bilmez " derler , sözün doğruluğu tartışılabilir ama günümüzde polisin taşıyabildiğinden daha ağır bir yük altında ezildiği tartışma götürmez. Tek tip polis artık günümüzün çok tabakalı toplumuna uygun değildir. Bir polisin de tüm dallarda birden uzman olması mümkün görülmemektedir.

Polislerin görev alanlarının çok yönlülüğü dışında kullanımı oldukça zor ve karmaşık teknik aletleri tanımak zorunda olduğuna da sık sık değinmiştik.

İşte bu nedenlerle ; Polisin , işlevlerine göre koruma (Önleyici Polis) ve kriminal (Suç Polisi) olmak üzere ikiye ayrılması gerektiği inancındayım.

Eğer bir suçun işlendiği savlanıyor ise bu sav aynı zamanda örtülü olarak , suçun önlenemediği anlamına da gelir. Buna rağmen aynı organın (önleyici polisin) bu kere suç polisi olarak savın doğruluğunu araştırmakla görevlendirmek ne derece doğru olur ?

Önlemekle görevli olanın , sonunda bir " ceza " yaptırımı olan koğuşturmaya sokulması bu mantık gereğince yanlıştır , hem de sakıncalıdır. Zira işlenmesi ile birlikte görevi " önlemek " olan polis , bu görevinde otomatik olarak başarısız duruma düşmüş olur. Bu başarısızlığın vermiş olduğu öfke ile önleyici polisin bilinçli veya bilinçaltı , suçluya karşı bir düşmanlık duyması olasıdır.

İşte bu olasılığın doğmasına izin verilmemeli ; bir suçu önlemekle görevli olanı , suçu koğuşturacak olandan ayırmalıyız. Polis ile sanık arasında kişisel düşmanlık doğmasına ve böyle bir düşmanlığın soruşturmaya yansımalarına engel olguk zorundayız. Bu mantıksal bir zorunluluktur.

Polisin işlevlerine göre ayrı olmasını gerektiren mantıksal bu zorunluluğun dışında ayrıca usul hükümleri de bu tür ayrılığı gerektirir.

Adli kolluğun , idari kolluk içinde yer alması ceza usul ilkeleri ile de bağdaşmaz. Çünkü adli kolluk savcının yardımcısı durumundadır. Adli kolluğun işlemleri hazırlık soruşturması olarak adlandırılan evrede ve savcı adınadır. Savcı , hükümete ait olan " kanunların yürütülmesi " yani ceza yasasının yasakladığı eylemleri yapanları koğuşturmak görevi ile sorumludur. Savcının bir hazırlık soruşturmasındaki görevi , kural olarak , soruşturmayı

idare etmek ve sonuç çıkarmaktır.

Basirlik soruşturması sırasındaki " bilgi edinme " ile " araştırma " bir tekniği gerektirir ve kolluk işidir. Savcı ise kolluğun yaptığı bu araştırmayı idare eder.

İşte savcılığın bölünmezliği ilkesi gereğince de polisin ayrılması zorunludur. Çünkü savcı adına işlem yapan adli kolluğu diğeri ile aynı statüde bırakamayız. Usul ilkeleri gereğince de kolluğun ayrılması gerekir.

Ayrıca günümüzde gelişen teknik sonucu modern ayyıtları kullanmak her polisten istenemeyeceğine göre de ayrıma gidilmesi gerekir. Çünkü gün geçtikçe teknik yöntemlere dayanan suç ve suç işleme biçimlerine karşı şavaşan polisin yetersiz kalmaması için kendini yenilemesi , modern aletleri kullanabilmesi , çağa uyması zorunludur. Bir trafik polisinin , görevi suçlularla savaş olan kriminal polisle aynı eğitimi görmesi , aynı donanımı taşıması uygulama yönünden savunulamaz.

Bu ekonomik nedenle de kolluğun ayrılması gerekir.

Kriminal polis kurulduğu takdirde , suç ve suçlular bilimsel yöntemlerle saptanacak , böylelikle modern bilimlerden faydalanarak adli hataların en aza indirgenmesi sağlanacaktır.

Bu kriminal polis ; iyi bir hukuk bilgisi ve polis teknikleri ile donatılmış olduğu için , neyi , nerede , nasıl arayacağını aradığını bulunca bunu nasıl saptayacağını ve saptadığı bu veriyi nasıl koruma altına alacağını iyi bilecektir.

Rişisel şikayetlerin giderek arttığı ve işkenceden sık sık yakınıldığı bir ortamda , kriminal polis yapısındaki özellikler sayesinde işkence , zor kullanma ve benzer yollarla bilgi edinme yoluna başvurmayacak , yasalarla belirtilen çerçeve içinde kalıp ,

ana amaçlarından biri olan " insana insanca davranma "yı layıkı ile yerine getirecek , böylece hem insan hakları çiğnenmeyecek hem de suçlular kesinlikle saptanıp cezasız kalmayacaklardır.

Bu gün kriminal polisin elindeki aygıtlarla ilk zamanlarda kullandığı aygıtları arasında , kasap satırınının doktor neşterine benzerliği kadar yakınlık vardır. Bu nedenlerle kriminal polis elindeki olanakları en iyi şekilde kullanarak , falakacısı ile birlikte gezen subağından farklı olduğu imajını yaratmalıdır.

Yukarıda belirlediğimiz üç nedenden ötürü , halen mevcut olan polisin , koruma ve kriminal olarak ikiye ayrılmasını bir zorunluluk olarak görüyoruz.

Bunu açıklamakta fayda vardır , aslında tezimize konu olan kriminal polis laboratuvarları , adli polisin bizzat kendisidir. Amaçları ve görevleri tamamı ile adli polise uymaktadır. Farkı işe Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmasıdır. Yapılacak iş sadece yasal bir düzenleme ile adının değiştirilmesi ve savcılığa bağlanması olacaktır.

Hanaatinizce kriminal polis savcılığa bağlanmalıdır.

Gerçekten hazırlık soruşturması olarak adlandırılan evrenin elemanları olan kriminal polis ve savcı , birbirini tamamlayan ve ayrı düşünülmesi olanaksız iki makamdır. Bunları birbirinden ayrı tutmak soruşturmaya fayda yerine zarar getirir.

Bu yüzden kriminal polisin , gövdesiz baş olarak tanımlanan savcılığa , gövde işlevini yerine getirmek üzere bağlanmasını bir zorunluluk olarak görmekteyiz.

Savcının gerçekten adli kolluk amiri olması , kriminal polisin kolluk işleri ve sicillerinde söz sahibi olması halinde gerçekleşir. Aksi takdirde sadece adli görevleri ihmal halinde doğrudan doğruya

soruşturma açabilme yetkisi pek o kadar da üstünlük sağlamaz ve kuru bir tehditten öteye gitmez. Savcıların sık sık bu yollara başvurması ise adli polisle arasındaki uyuma olumsuz yönde etkide bulunur.

Kanaatimizce , tüm bu olumsuzlukları yenebilmek ve hazırlık soruşturmasını layıkı ile yapabilmek için kriminal polisin doğrudan doğruya savcılığa bağlanması gerekir.

Fakat savcıların da özel olarak eğitilmesi gerekir. Halen yargıç ve savcılar staj süresince aynı eğitimi almaktadır. Oysa işlevleri tamamen farklı olan bu iki organın aynı eğitime uyruk tutulması bir hatadır. İşlevi , savlama olan savcılık makamının bu görevini gereği gibi yerine getirebilmesi , görevin gerektirdiği bilgilerle donatılması halinde olanaklıdır.

Bunun için yapılacak ilk iş , yargıç ve savcı eğitimlerinin birbirinden ayrılmasıdır. Savcılar istekliler arasından seçilmeli kendilerine mahkeme stajının yanı sıra teorik olarak tüm polis teknikleri öğretilmeli ve laboratuvar çalışmalarına izleterek , bu konularda deneyim kazanmaları sağlanmalıdır. Yoksa kriminal polisi mevcut savcılara başlamak fazla bir değişiklik yaratmaz. Bu üretti ancak bilen bir kişi yöneteceğine göre , savcılara gereken eğitim verildikten sonra bağlama hususu gerçekleştirilebilir.

Polisin işlevlerine göre ayrılmasını ve savcılığa bağlanması istedik ancak kanaatimizce iş bitmemektedir. Ayrıca bu polisin denetlenmesi sorununa da değinmek istiyorum.

Devlet düzeni polise mi , yoksa yurttaşlara mı hizmet edecek şekilde kurulmalıdır ? Eğer insani değerlerin ayaklar altına alınması ve yurttaşların özgürlüklerinin çiğnenmesini göze alır ve polisin her şeyin üstünde yer almasını kabul edersek sonuç olarak

ortaya bir polis devleti çıkar. Ama eğer yurttaşların haklarını ve özgürlüklerini sonuna kadar korumak ister ve buna karar verirse polis sınırlarını iyi koymamız gerekir.

Polisin denetimi , demokratik bir toplumun temel koşuludur. Güvenlik kuvvetleri denetlenmedikleri takdirde biçim değiştirerek kendilerini güçlendirmeye yönelir ve fonksiyonları için kendilerine verilmiş olan gücü kullanarak , toplumda gizli bir güç örgütü haline dönüşebilirler.

Özgür ve demokratik bir toplum sahip olmak istediği polisin sınırlarını kendi çizer. Böyle bir durumda her iki taraf birbirine tam olarak güvenmeli ve oyunurkuralına göre oynamalıdır. Eğer bu güven ortamı oluşmaz ise çatışmanın doğması kaçınılmazdır.

Eğer toplum insan hak ve özgürlüklerine gereken önemi verir ise polis o zaman bu haklara uymak zorunda kalacaktır. Polis en iyi şekilde duyarlı bir kamuoyu tarafından denetlenir.

Polise güven duymak iyidir ancak yeri geldiğinde güvensizlik gösterilebilmelidir.

Demokratik toplumlarda her yurttaş düzeni korumakla yükümlü tutulmuştur., çünkü sistemin temelinde kişisel sorumluluk yatar. Polis örgütü ne kadar etkin olursa olsun , yurttaşların işbirliği olmadan görevlerini hakkı ile yerine getiremez çünkü polis hizmet ettiği toplumun dışında değildir , onun bir parçasıdır.

Totaliter toplumlarda , düzenin korunması bir amaçtır. Bu yapılırken , hukukilik ve insan hakları ikinci plandadır. Öteki demokratik toplumlarda ise , düzen amaç değil araçtır. Demokratik toplumlarda amaç , adaletin , kişisel özgürlüklerin ve insan haklarının korunmasıdır.

Devletin silahlı gücü olan polislerin işlemleri sırasında insan haklarını ihlal etmemesi için hukuk sistemimizde yeni yasal düzenlemeler yapmak zorundayız.

Polisi denetim altında tutabilmemiz için ;

Hazırlık soruşturması sırasında sanığın savunması alınırken yanında avukatının bulunmasına olanak verilmelidir.

Bu konuda olumlu bir adım atılmış ve Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü'nün 26. 9. 1989 gün ve 08-3-383-18873 sayılı genelgesi üzerine Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 30. 4. 1990 gün ve 8/49 sayılı savcılıklara gönderilen genelgede , hazırlık soruşturması sırasında sanıkla savunmasının görüştürülmesine izin verilmesi gereği bildirilmiştir. Genelgenin uygulanmasına özen gösterilmesi halinde kolluktaki zor kullanma olaylarının geniş ölçüde azalacağı kanaatindeyiz.

Sanığa doktor raporu isteme hakkı tanınmalıdır.

Uygulamada hukuken olan ama fiilen olmayan bu önlemin bir anlam ifade edebilmesi için doktorların kendilerine düşen bu görev ve özen göstermesi gerekir. Yoksa sanığı uzaktan inceleyerek ; " bir patolojik bulguya rastlanmadı " demek bu önlemden beklenen amaç olmasa gerekir.

Yasak sorgu yöntemleri ile alınan bildirimlere kanıt niteliği tanınmamalıdır.

Bu polisi yasak sorgu yöntemlerinden alıkoyacak etkili bir yoldur. Yukarıda açıklandığı gibi karakoldaki ifade alma sırasında yapılan " ikrar " yangıcı bağlamaz. Ancak ifade alan polisler bu itirafa tanık olduklarını söyleyerek bildirimde bulunmuşlarsa bunun kanıt değeri vardır. Bunun yanlışlığı ortadadır. Bu nedenle yolun kapatılması ve polislerin sorgu sırasında duyduklarına ilişkin

olarak tanık sıfatı ile alınan bildirimleri dahi kanıt olarak dikkate alınmamalıdır.

İnsan haklarını ihlal adı altında yeni yasal bir düzenleme yapılmalıdır.

İnsan haklarını ihlal suçu başlığı altındaki bir düzenleme ile bu suçun görevlilerce işlenmesi halinde halen yürürlükte olan cezalardan daha ağırları öngörülmeli , böylece her şeye rağmen bu yola kalkışabileceklere bundan pişmanlık duyacakları kadar ağır cezalar verilmesine olanak sağlanmalıdır.

Sonuç olarak önerilerimizi başlıklar altında sıralarsak ;

1. Yeni yasal bir düzenleme ile KRİMİNAL POLİS örgütünün kurulması gerekir. Bu yasa da kriminal polisin görev ve yetkileri açık ve ayrıntılı olarak gösterilmelidir.

2. Kriminal polis örgütü SAVCIlığA bağlanmalıdır. Bu özel eğitim almış savcılar , kriminal polislerin sicil ve üyelük işleri konusunda söz sahibi olmalıdır.

3. Kriminal polisin eğitim ve teknik donanımına fazlasıyla özen gösterilmelidir.

4. Hazırlık soruşturması sırasında sanık savunmanı ile görüştürülmelidir.

5. Sanık , doktor tarafından özenle muayene edilmelidir.

6. Yasak sorgu yöntemleri ile elde edilen bildirimlere kanıt niteliği tanınmamalıdır.

7. İnsan haklarına ihlal başlığı altında , görevlilerin zor kullanma olasılığına karşı yeni ve ağır cezalar öngören yasal düzenleme yapılmalıdır.

8. Polis ile halkın işbirliğine çok önem verilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- ALYOT , Halim : Türkiye'de Zabıta , Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu , Ankara , 1947.
- AKAKIN , Yusuf : Polis Taktikleri , Ankara , 1987.
- AKINCI-SOKULLU , Füsun : Polisin Toplumsal Bir Kurum Olarak Gelişmesi , Polis Alt Kültürü ve İnsan Hakları , İstanbul , 1990.
- AKSU , Osman Sulhi : Ansiklopedik Polis Sözlüğü , Ankara , 1973.
- AKSU , Osman Sulhi : Polis Tarihi , Polis Dergisi , Ankara , 1980.
- ARIKAN , Seyfettin : Komiser Yardımcılığı Kursu , Kriminalistik Ders Notu , Ankara , 1985.
- AYDIN , Yusuf : Mesleki Teknik Yazışma , Ankara , 1983.
- BADEM , Uğur : Olay Yeri İnceleme ve Delil Toplama Yöntemleri , Erzurum , 1988.
- CİHAN , Erol : Ceza Muhakemesi Hukukunu Gayesi , İHFM, İstanbul , 1962 , Cilt : XXVIII.
- CİHAN , Erol : Hakim Unsuru Açısından Ceza Davalarının Uzamasının Sebepleri , İHFM , Atatürk'e Armağan , İstanbul , 1979-1981.
- CİHAN , Erol : Suç Teşkil Eden Sorgu Yöntemleri , İHAD , İstanbul , 1971.
- ÇALIŞKUR , Bedrettin : Polis Hukuku , Suç Poğuşturması ve Teknik Yazılar , İstanbul , 1979.
- DEVELİOĞLU , Ferit : Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat , Ankara , 1970.
- DÜNDAR , A. Nihat : Emniyet Teşkilatı Hizmetleri ve Disiplin Hukuku , Ankara , 1986.
- EGDEMİR , Ayban : Açıklamalı Jandarma Mevzuatı , Jandarma Dergisi Eki , Ankara , 1972.
- Encyclopaedia Britannica 1971 , Cilt : XVIII.
- ERASLAN , Fethullah -
- METİN , İsmail : Türk Polis Tarihi , Kurtuluş Savaşında İç Güvenlik ve Polis , Ankara , 1984.
- GERİBİ , Mehmet : Olay Yeri İnceleme , Ankara , 1987.

- GÖK , Şemsi : Adli Tıp , İstanbul , 1983.
- GÜRMEZ , Nevzat : Kriminalolojisi Ders Notları , Adli Tıp Enstitüsü , İstanbul , 1989.
- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI : Cumhuriyetin 60. Yılında Türk Polisi , Ankara , 1983.
- KARAFENLİ , İ. Metin : Kriminalistik ve Kriminal Polis Laboratuvarları , Ceza Hukuku El Kitabı , İstanbul , 1989.
- KAYA , Muhittin : Maddi Suç Delilleri ve Kriminal Polis Laboratuvarları , Ankara , 1990.
- KIRALCI , Metin : Koruyucu İdari Hizmetler , TODAİE Yayını , Ankara , 1973.
- KUNTER , Nurullah : Ceza Muhakemesi Hukuku , İstanbul , 8. Bası , 1986.
- KUNTER , Nurullah : Reformlar ve Suç Kolluğu , İHEM , İstanbul , 1971 , Cilt : 37.
- KORHAN , Ertuğrul : Parmak İzleri ve HENRY-GAULTON Tam Tasnifi , Ankara , 1967.
- LE CLERE , Marcel : Polis Örgütü , Paris , 1975.
- OKÇARAL , Derviş : Meslek Tarihi III , Ankara , 1939.
- ONAR , Sıddık Sami : İdare Hukukunun Umumi Esasları , Cilt : III , İstanbul , 1966.
- ORKUN , Hüseyin Namık : Eski Türklerde Zabıta ve Karakol Sözlerine Dair Bir Araştırma , Polis Dergisi Ankara , 1937 , Sayı : 309.
- ORKUN , Hüseyin Namık : Zabıta Tarihimize Bir Kuş Bakışı , Polis Dergisi , Ankara , 1938 , S : 314
- ÖKSÜZ , Arif : Kişilerin Kimliğini Tesbit Etmede Polise Yardımcı Olan İmza ve Parmak İzinin Tetkiki , Ankara , 1986.
- ÖZGÜN , Bekir Nejdet : Siz de İyi Bir Dedektif Olabilirsiniz Ankara , 1967.
- ROBINSON , H. M. : İlim - Cürüm Savaşı , Ankara , 1949.
- SÖYLERİZ , Ahmet : Kriminalistik , İstanbul , 1977.
- SÜHEYYE , Derbil : Polis Kavramı , AÜHF Dergisi , Ankara 1944 , Sayı : 474.

- ŞEKERCİOĞLU , Ali : Hukukun Temel Kavramları , Ceza Hukuku 31 Ni-
tabı , İstanbul , 1989.
- ŞEKERCİOĞLU , Metin : Kolluğun Yargısal Görevleri Hakkında
Kılavuz , Ankara , 1980.
- The New Caxton Encyclopaedia Cilt : XV.
- TONGUR , Hikmet : Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Gö-
revlilerin Gelişimi , Ankara , 1946.
- TOSUN , Öztekin : Türk Suç Muhakeme Hukuku Dersleri ,
İstanbul , 1984.
- TOSUN , Öztekin -
GÜRELLİ , Nevzat : Heyecan Göstergesi ve Ceza Hukuku ,
İHFM , İstanbul , Cilt : XXX
- TUŞAIP , Erbil : Bin İnsan , Ankara , 1989.
- Türkçe Sözlük , TDK Yayınları , Ankara , 1974.
- VURAL , Zeki : Polis Kuruluşu , İstanbul , 1971.
- YENİSEY , Feridun : Hazırlık Soruşturması ve Polis ,
İstanbul , 1987.
- YENİSEY , Feridun : Duruşma ve Kanun Yolları , İstanbul ,
1988.
- YURTCAN , Erdener : Ceza Yargılama Hukuku , İstanbul , 1987.